

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

CHODSKO V LETECH 1938 – 1945

Iva Hemzálková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

CHODSKO V LETECH 1938 – 1945

Iva Hemzálková

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder

Plzeň 2012

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, ... 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Miroslavu Breitfelderovi za cenné rady a pomoc. Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině za nekonečnou trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD	7
1 VÝVOJ V ČESKOSLOVENSKU 1938- 39	10
2 SPECIFICKÁ SITUACE NA CHODSKU	13
2.1 Stráž obrany státu v Domažlicích	14
2.2 Odras pomnichovských událostí na Chodsku	15
3 ODTRŽENÉ POHRANIČÍ	17
3.1 Volby	19
4 DOMAŽLICE- MĚSTO NA HRANICI (Československa i protektorátu)	20
4.1 Domažlické muzeum	20
4.2 Vavřinecká pout'	20
4.3 Volby	22
4.4 Kulturní život v Domažlicích během válečných let	23
4.5 Židovská obec domažlická	23
4.6 Domažlické gymnázium	24
5 ODBOJ	26
5.1 Letci RAF na Chodsku	26
5.2 Vznik odboje a působení odbojové skupiny NIVA	31
6 FLOSSENBÜRG, KONCENTRAČNÍ TÁBOR DOMAŽLICKÝCH OČIMA JEDNOHO Z VĚZŇŮ	36
7 ROK 1945- SPECIFIKA OSVOBOZENÍ	41
7.1 Postup amerických jednotek	41
7.1.2 Časová osa postupu jednotek US Army na území Chodska a Domažlicka	43
7.2 Lesní boje na chodském pomezí	43
7.3 Letecké boje nad Domažlickem	46
7.4 Osvobození Domažlic	48
ZÁVĚR	50
RESUMÉ	52
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	53
PŘÍLOHY	56

ÚVOD

Chodsko je region nacházející se v jihozápadních Čechách, v blízkém okolí města Domažlice, na hranicích s Německem. Mezi typické chodské vesnice patří: Draženov, Chodov, Klenčí pod Čerchovem, Klíčov, Chodská Lhota, Mrákov, Pocivonice, Postřekov, Stráž, Tlumačov a Újezd. Historie chodského regionu je výjimečná, první písemné sbírky o Chodech pocházejí ze 13. století. Hlavní úlohou Chodů byla ozbrojená stráž hranic, za tuto práci obdrželi mnohá privilegia. Tradice strážců hranic z Chodska, měla významný podíl na formování české kultury a nacionalismu.

K napsání této bakalářské práce mě vedl zájem o chodský region a jeho bohatou historii. Upoutala mě specifická kultura a povaha chodského lidu. Také jsme si oblast Chodska vybrala proto, že je to můj rodný kraj a mám k němu velmi blízký vztah. Válečná léta 1938- 1945 jsou pro mě i přes svoji tragičnost velmi zajímavá. A proto jsem se chtěla dozvědět, jak žili lidé právě na Chodsku v období 2. světové války.

Práce pojednává o událostech v chodském regionu a Domažlicích ve válečných letech 1938- 1945. Cílem, který si tato práce klade, je poskytnout ucelený pohled na dění na Chodsku během 2. světové války. Popisuje dění v Československu a na Chodsku od roku 1938 se všemi výraznými událostmi jako byla například květnová mobilizace, Mnichovská dohoda, zábor typicky českých chodských vesnic a nakonec osvobození americkou armádou. Výsledkem nemá být pouze chronologický přehled událostí, ale komplexní popis celého válečného období, přinášející celistvý pohled na události a život na Chodsku a v jeho hlavní metropoli Domažlicích.

Tato práce je rozdělena do sedmi kapitol, které s výjimkou dvou (4. Domažlice a 6. KT Flossenbürg) přinášejí chronologický pohled na události na Chodsku a Domažlicku během válečných let 1938 a 1945. Kapitoly jsou dále systematicky členěny do drobnějších podkapitol. V úvodní kapitole pro přiblížení situace popíše dění v Československu během let 1938 a 1939. Protože je nezbytné vědět, čím byly následující vývoj a události na Chodsku ovlivněny. Dále se již budu soustředit na dění a situaci v samotném historickém a etnografickém regionu Chodsko. Specifické dění v tomto regionu, bylo přímo úměrně ovlivněno polohou Chodska u státních hranic s Německem. Následně nastíním připojení Chodska k Německu 24. listopadu 1938 a důsledky této události. Též zmíním reakce na tyto události v místním tisku

a dobových obecních kronikách. Poté přiblížím dění v chodské metropoli Domažlicích, které byly po vzniku Protektorátu Čechy a Morava podřízeny klatovskému Oberlandratu. Dále popíši střípky ze života v tomto okresním městě, budu věnovat pozornost osudům místního muzea, kulturnímu životu, persekuci židovské obce a fungování místního gymnázia. Následně se budu zabývat odbojem na Chodsku a Domažlicku. Uvedu zde i příklady odbojářů působících v zahraničí, kteří pocházeli z tohoto regionu. Také popíši fungování místní odbojové organizace NIVA. Zařadím i kapitolu o životě jedno domažlického občana a jeho zážitcích z koncentračního tábora. V závěrečné části pak podám informace o osvobození kraje pod úpatím Českého lesa a Domažlic americkou armádou a zmíním se i o posledních střetech s německým vojskem. Pro lepší orientaci uvedu i přesné časové údaje o postupu amerických jednotek tímto krajem. Práci zakončím krátkým pojednáním o dění na Domažlicku v prvních dnech po osvobození.

O historii Chodska bylo napsáno mnoho odborných publikací, avšak k tématice druhé světové války existují práce zaměřené spíše na jednotlivé konkrétní události. Monografie systematicky popisující celé údobí let 1938 a 1945 chybí. Při psaní této bakalářské práce jsem se opírala především o třídílný sborník *Chodsko ve stínu hákového kříže*, který sestavil Bohuslav Balcar, a který přináší drobnější práce k jednotlivým událostem na Chodsku. Z těchto sborníků jsem čerpala nejvíce informací téměř ke všem kapitolám mé práce. Dále jsem pracovala s dvoudílnými paměťmi Jana Vrby *Chodský černý a bílý týden*, ze kterých jsem vyčetla zajímavé osobní zážitky autora. Avšak druhý díl *Chodský bílý týden*, je dle mého názoru do jisté míry ovlivněn kladným vztahem autora ke komunismu. Při psaní poslední kapitoly mi nejcelistvější pohled na osvobození chodského regionu přinesla kniha JUDr. PhDr. Romana Pavlíka *Osvobození*. Publikací, podle které jsem mohla vytvořit přehled o účastnících zahraničního odboje z Chodska, byla práce Vojtěcha Laštovky *Letci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939- 1945*. Velký přínos pro první polovinu mé práce mělo studium místního dobového tisku *Posel od Čerchova*, který vycházel do podzimu 1941. V pobožce Státního oblastního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně jsem prostudovala fondy: *Okresní úřad Domažlice*, *Archiv obce Postřekov* (včetně obecní kroniky), *Archiv obce Chodov*, *Archiv obce Mrákov* (včetně kroniky), *Místní národní výbor Babylon* (včetně kroniky) a další. Dále jsem pracovala s materiály Muzea

Chodska v Domažlicích, zde mi cenné informace přineslo studium materiálů z fondu 2. *světová válka*. Při svém bádání jsem se dostala i k soukromým materiálům místního sběratele, který mi poskytl vlastní dokumenty a výstřižky z dobového tisku. Jelikož toto téma není v odborné literatuře nijak rozsáhle a komplexně zpracováno, musela jsem se v několika případech posunout ve svém pátrání i mimo tradiční hranice chodského regionu.

1 VÝVOJ V ČESKOSLOVENSKU 1938-39

Připojením Rakouska k Německu v březnu 1938 se Československo dostalo do mezinárodní izolace. Hranice Československa s Rakouskem se prodloužila o 578 km o úsek hranice s Rakouskem, s jejímž opevňováním se počítalo až na rok 1942. Československá obranyschopnost byla tedy přímo ohrožena. 24. dubna 1938 došlo ke sjezdu SdP¹ v Karlových Varech. Zde byl Konrádem Henleinem vyhlášen osmibodový tzv. Karlovarský program. V něm byly ustaveny požadavky *uznání úplné rovnoprávnosti německé národní skupiny českým národem, vytvoření uzavřeného německého národního území s německou samosprávou a úplnou svobodou přiznání se k německému národu a k německému světovému názoru, k národnímu socialismu.*² Tento program byl prohlášen vedoucím strany za minimální a tím také naznačil, že se pokouší o připojení požadovaného autonomního území k říši. SdP tak jednala podle Hitlerových pokynů a připravovala tím podmínky pro německé válečné napadení ČSR. To bylo pod krycím názvem Fall Grün plánováno německým generálním štábem od dubna 1938. V květnu československá vláda připravila návrh národnostního statutu, ale SdP ho odmítla.

Československá vláda vyhlásila v reakci na zprávu o koncentraci německých jednotek na hranici s Československem³, 20. května částečnou mobilizaci. Anglií byl vyslán do Československa lord Walter Runciman, jeho úkolem bylo posoudit situaci německé menšiny v zemi. V době jeho mise v ČSR odmítla SdP třetí a čtvrtý plán československé vlády, které navrhovaly řešení sudetoněmecké otázky. SdP se po Hitlerově projevu 12. září u příležitosti sjezdu NSDAP v Norimberku pokusila o převrat v československém pohraničí. Tento pokus byl vládou potlačen, jeho organizátoři uprchli do Německa. Za hranicemi pak pokračovali v činnosti proti ČSR a organizovali dobrovolné skupiny Sudetendeutsches Freikorps. 16. září vláda činnost SdP zakázala, tento den také Runciman ukončil svoji misi v ČSR. Výsledkem jeho působení byla zpráva, která označila další soužití Čechů a Němců v jednom státě za nemožné. Tento závěr výrazně podpořil stanovisko britského ministerského předsedy Chamberlaina, že

---

¹Sudetoněmecká strana (německy: *Sudetendeutsche Partei*)

²BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí Koruny české. [Díl] II., Od nástupu osvícenství po naši dobu.* 1.vyd. Praha: Paseka, s. 186. 1992. ISBN 80-85192-30-6

³ 13. května 1938 přišla z klatovského četnictva prověřená zpráva o usazení německého vojska v plné zbroji na německé straně Šumavy, v prostoru městečka Waldmünchen. KURAL, Václav. VAŠEK, František. *Hitlerova odložená válka za zničení ČSR.* Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. s. 40. ISBN 978-80-200-1657-7

je v rámci zachování míru nutné vyhovět Hitlerovým požadavkům, tedy připojit pohraniční území ČSR k Německu. 19. září 1938 byl československé vládě předložen ultimativní plán, který vznikl na jednání v Berchtesgadenu, kde Hitler sdělil své požadavky Chamberlainovi. Anglická a francouzská vláda se dohodla na odstoupení československých pohraničních oblastí, ve kterých žilo více než 50% německého obyvatelstva k Hitlerově říši. Československá vláda tento plán zamítla, avšak po dalším nátlaku ze strany britského a francouzského vyslance v Praze na prezidenta Beneše souhlasila s vydáním požadovaného území. Tato zpráva vyvolala vlnu nevole a mnoho demonstrací v českých městech. Druhý den odstoupila vláda premiéra Hodži. Byla svolána veřejná manifestace, kterou organizoval Výbor na ochranu republiky, tvořený poslanci v čele s Ladislavem Rašínem. Před sněmovnou Národního shromáždění se sešlo 250 000 lidí. Prezidentem Benešem byla jmenována nová vláda v čele s generálem Syrovým. 22. září vyhlásil Hitler v Bad Godesbergu nové požadavky, ty vláda Syrového označila za nepřijatelné a druhý den vyhlásila mobilizaci. Hitler se domáhal naplnění těchto požadavků na britské vládě, pod pohrůzkou vyhlášení války ČSR. Anglie podlehla tomuto nátlaku a Chamberlain přislíbil splnění všech Hitlerových požadavků bez použití zbraní. V Mnichově se tak 29. září 1938 sešla konference čtyř velmocí. Zde byly Hitlerem, Mussolinim, Chamberlainem a Daladierem projednávány německé požadavky. Zúčastnění podepsali po půlnoci na 30. září dohodu, která zcela splňovala německé požadavky. Československo bylo tímto diktátem nuceno Německu během 1. až 10. října odstoupit své pohraničí. Československo se vzhledem k nereálnosti účinné obrany proti Německu, hlavní spojenc Francie ho opustila, tomuto diktátu podřídilo. 5. října odstoupil prezident Edvard Beneš a 22. 10. odcestoval do Anglie. 6. října se konalo společné zasedání slovenských politických stran, které se dohodly na požadavku autonomie Slovenska a předání moci vládě v čele s Jozefem Tisem. 7. října byla ustanovena slovenská autonomní vláda. 21. října bylo formálně ukončeno jednání o vytyčení hranic mezi Německou říší a ČSR. Vídeňská arbitráž z 2. 11. definitivně uzavřela územní dělení ČSR, to po Mnichovu ztratilo 41 tisíc km² území a téměř 4,9 milionu obyvatel. Národní shromáždění v listopadu 1938 přijalo zákon o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi. Oficiální název státu se tím změnil na Česko-Slovensko. Dne 30. listopadu byl novým prezidentem zvolen Emil Hácha a následně byla 1. 12. jmenována nová vláda v čele s politikem Rudolfem Beranem. Byl vytvořen politicko-odbornický kabinet zvětšený o zástupce autonomních oblastí Česko-

Slovenska. V prvních dnech svého působení kabinet projednával státní rozpočet a také se ve vztahu k obsazeným územím projednávala akce sociální pomoci a soubor dopravně hospodářských otázek. 15. prosince schválilo Národní shromáždění zmocňovací zákon, ten jí dával právo nahrazovat po dva roky zákony vládními nařízeními. V důsledku fašizace vládního režimu byla na začátku roku 1939 rozpuštěna zemská zastupitelstva v českých zemích. Jednání československého ministra zahraničí Františka Chvalkovského s německým protějškem J. Von Ribbentopem v Berlíně v lednu 1939 naznačovalo, že se Německo chystá plně ovládnout ČSR. V únoru téhož roku odmítlo Německo verbální nótu Francie a Anglie týkající se záruk náležitých ČSR po splnění mnichovské dohody. Nacisté v ČSR vyprovokovali incidenty, které měli být pádným důvodem k zásahu a vpádu německých vojsk do českých zemí. Došlo k incidentům v Brně a Jihlavě. Po jednání slovenských zástupců s Adolfem Hitlerem v Berlíně, byl pod nátlakem vysloven souhlas s vytvořením slovenského státu. To bylo oficiálně odsouhlaseno Slovenským sněmem 14. března. Vpádem nacistických vojenských sil na Ostravsko byla zahájena okupace českých zemí. 15. března 1939 v 6:00 hodin zahájil Hitler vojenské obsazování českých zemí. Na měsíc byla výkonná moc svěřena vojenské správě generála a vrchního velitele německé armády Waltra Brauchitsche. Výkonnou mocí v Čechách byl pověřen generál Johannes Baskowitz, civilní správu měl na starosti Konrád Henlein. Na Moravě byla výkonná moc předána do rukou generála S. W. Lista, civilní správu pak převzal Josef Bürckel. 16. 3. byl v Praze Adolfem Hitlerem vydán výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Byla jmenována protektorátní vláda v čele s Rudolfem Beranem. 18. března jmenoval Hitler říšského protektora pro Čechy a Moravu K. von Neuratha, jeho zástupcem ve funkci byl státní sekretář K. H. Frank.

2 SPECIFICKÁ SITUACE NA CHODSKU

Podle sčítání lidu z roku 1930 žilo na území politického okresu Domažlice 46157 obyvatel. V prostoru 492 km², které okres zaujímal, žilo 7085 osob hlásících se k německé národnosti, tedy asi 15.5% z celkového počtu obyvatel.⁴ Domažlický okres se ještě dělil na soudní okresy Domažlice a Kdyně. Mezi vesnice s převážně německým obyvatelstvem patřily hlavně obce v blízkosti hranic, například Folmava (Vollmau), Nemanice (Wassersuppen), Lísková (Haselbach), Spálenec (Prenet), Brůdek (Fürtel), Hájek (Donau), Hyršov (Hirschau) a Maxov. Více jak 10% německého obyvatelstva žilo v Klenčí pod Čerchovem, Postřekově, Tlumačově a Pasečnici.

Po připojení Rakouska k Německu se obavy o československý stát mnohonásobně zvětšily, jinak tomu nebylo ani na Chodsku. 14. května 1938 se v devatenáctém čísle týdeníku Posel od Čerchova objevuje článek vyzývající od slov k činům. Článek popisuje pochybnosti o dostatečnosti výcviku vojáků v záloze. V souvislosti s touto skutečností Okresní výbor brannosti v Domažlicích naplánoval dobrovolné praktické kurzy pro vojíny a poddůstojníky v záloze z domažlického soudního okresu. Kurzy se měly konat v domažlických kasárnách od 29. května každou neděli.⁵ Projevem toho, že věrní Chodové chtějí bránit svou vlast, byla slavnost Hold Chodska československé armádě a státu. *Dne 19. června se sešlo v Draženově 25 starostů z chodských vesnic. Zúčastnil se m. j. také velitel domažlické posádky plukovník Bohumil Boček, pplk. Jan Potměšil, starosta Domažlic Jan Paroubek. Rozhodli se pozvat ministerského předsedu čs. vlády dr. Milana Hodžu na slavnost,*⁶ která měla demonstrovat věrnost a odhodlání Chodska bránit svou vlast, majetek a řeč před německou rozpínavostí. Slavnost se konala 3. července a včetně M. Hodži se jí zúčastnil ministr národní obrany František Machník a další představitelé československé branné moci.⁷ Delegace ministerského předsedy byla slavnostně přivítána představiteli místních úřadů a deputací chodského lidu v krojích. Program pokračoval vojenskou přehlídkou čestné roty na domažlickém náměstí. Zúčastnil se jí také generální inspektor čs. branné moci armádní generál Syrový a náčelník francouzské vojenské mise armádní generál Faucher. Po přehlídce

⁴ PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 31.

⁵ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. 57. č. 19. 14. 5. 1938

⁶ HRUŠKA, Karel. Kronika okupace Domažlicka. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 68. (Paměť - Memory). CH 4. ISBN 978-80-254-5724-5

⁷ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. 57. č. 27. 9. 7. 1938

uvítal delegaci starosta Domažlic Matěj Rádl. Odpoledne se pak na Hrádku nad Újezdem konala slavnost chodského obyvatelstva. Prostranství u Kozinova pomníku zaplnil dav krojovaných lidí, kteří vyslechli povzbuzující projevy ministerského předsedy Hodži a ministra národní obrany Machníka. Dalším vystoupením proti nárůstu německého nátlaku na Československo a potažmo Chodsko byla přednáška u příležitosti výročí slavné bitvy u Domažlic 14. srpna 1431 vedená Jindřichem Kretším na domažlickém sokolišti. Článek v Poslu od Čerchova z 20. srpna přináší úryvek z předneseného proslovu: „*Máme pověst národa mírumilovného. Ale i tahle tradice má své meze. Naše historie zapsala kapitoly, kdy v kritických chvílích dovedli jsme se postavit proti rušitelům míru, jimiž už od dávných dob zpravidla byli Germáni. A bitva u Domažlic, kterou si dnes připomínáme, byla jedním v řetěze slavných našich vítězství nad odvěkými evropskými kazmíry.*“⁸ Přednáška měla silný protiněmecký tón, odsuzovala sudetoněmeckou propagandu a nabádala k národní hrdosti a statečnosti.

2.1 Stráž obrany státu v Domažlicích

*Stráž obrany státu (SOS) vznikla na základě Vládního nařízení č. 270/1936 Sb. ze dne 23. října 1936.*⁹ Jejím úkolem bylo plnit tyto tři základní body: *1. ochrana neporušitelnosti státní hranice a nedotknutelnosti státního území (střežení hranice, spolupráce na vojenské obraně, zpravodajská činnost), 2. spolupůsobení při ochraně veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti, 3. spolupůsobení při provádění úkonů celní správy.*¹⁰ Hlavním smyslem byl tedy okamžitý zásah při základní obraně hranice státu a připravení pozic pro nástup vojska. Velitelství SOS pro politické okresy Domažlice, Klatovy a Horšovský Týn sídlilo na Okresním úřadě v Domažlicích, velitelem byl pplk. Jaroslav Herkloc.¹¹ Členy SOS byli příslušníci finanční stráže, četnictva, státní policie a vojenské posily. Příslušníci SOS byli povoláni do služby po květnové mobilizaci, k nasazení na hranicích došlo však až po mobilizaci záříjové. Karel Kalenda, příslušník SOS v Domažlicích popisuje jeden ze zásahů takto: „*V neděli (25. září 1938) ráno povolal strážmistr Baloun první mužstvo do zbraně. Jelo se na Čerchov. Cestou jsme*

⁸ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. 57. č. 33. 20. 7. 1938

⁹ <http://www.fronta.cz/straz-obrany-statu-1-dil-od-ustaveni-do-pocatku-roku-1938> (13. 4. 2012, 17:00)

¹⁰ <http://www.fronta.cz/straz-obrany-statu-1-dil-od-ustaveni-do-pocatku-roku-1938> (13. 4. 2012, 17:00)

¹¹ LÁŠEK, Radan. *Jednotka určení SOS. III. díl*, 1. vyd. Praha : Codyprint, 2008. s. 330. ISBN 978-80-902964-9-7

byli informováni, že tam došlo k přepadení. Věž na Čerchově jsme brali přískokem. Tam už byl ale klid. Na verandě jsme našli mrtvého příslušníka SOS, recipienta Finanční stráže Josefa Pavlištu. Měl v těle šest ran. Zařízení chaty bylo přeházené, později se ujistilo, že hodně věcí bylo ukradeno... Na Čerchově pak zůstali jako hlídka Nový, Ševčík, Solfronk, Filip a ještě jeden příslušník SOS. Každou noc tam zažívali ordnerské¹² přepady nebo nájezdy zlodějů z Černé Řeky.¹³ Tato vzpomínka popisuje jeden z mnoha útoků německého obyvatelstva v pohraničí, kde museli příslušní SOS zasahovat. K dalším útokům došlo například ve Švarcavě, Mýtnici, Lískové nebo Železné, při nichž byli zabiti: příslušník SOS Josef Rönich finanční dozorce Josef Oczko, svobodník v záloze Bohumil Majer a další.¹⁴ Výsledky Mnichova znamenaly posunutí hranic, které příslušníci SOS hlídali. Konflikty však pokračovaly, při obhlídce na silnici u Hyršova došlo 8. října k napadení hlídky německými jednotkami. Velící se rozhodl ustoupit a palbu neopětovat, to už byl však postřelen desátník Vojtěch Ret. Na pomoc přišly posily, při jejich snaze najít desátníka byl zastřelen štábní strážmistr Jaroslav Lauda. Druhý den vydali Němci na demarkační čáře tělo mrtvého desátníka Reta. Lékař, který provedl ohledání mrtvého, popsal tato zranění: „*Střelná rána v noze, přeražená žebra, po těle několik bodných ran a proražená lebka. Pravá ruka držela jen na kousku kůže.*“¹⁵ Nebylo pochyb, že desátník Ret byl Němci týrán. K 26. listopadu 1938 byla na území Čech a Moravy výnosem ministerstva vnitra zrušena pohotovost Stráže obrany státu. Příslušníci četnictva, policie a finanční stráže se tímto dnem navrátili ke svým resortům a vojenské posily ke svým oddílům. *Oficiálně byla Stráž obrany státu zrušena až nařízením protektorátní vlády č. 3 ze dne 21. prosince 1939.*¹⁶

2.2 Odraz pomnichovských událostí na Chodsku

Vzhledem k politickému vývoji začal mezi obyvatelstvem v pohraničí panovat rozruch. Sklízelo a prodávalo se i obilí na setbu, každý se nějak připravoval na nejhorší. Instituce

---

¹² Ordneři= úderné oddíly SdP

¹³ HRUŠKA, Karel. Kronika okupace Domažlicka. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl.* BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 70. ISBN 978-80-254-5724-5

¹⁴ HRUŠKA, Karel. Kronika okupace Domažlicka. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl.* BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 72-73. ISBN 978-80-254-5724-5

¹⁵ HRUŠKA, Karel. Kronika okupace Domažlicka. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl.* BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 76. ISBN 978-80-254-5724-5

¹⁶ <http://www.fronta.cz/straz-obrany-statu-2-dil-od-kvetnovych-opatreni-do-konce> (13. 4. 2012, 0:01)

jako městský archiv a muzeum evakuovaly své důležité materiály do vnitrozemí. Tak to bylo i s památníkem Jindřicha Šimona Baara, rodáka z Klenčí pod Čerchovem, kněze, spisovatele a básníka. Baarovi bylo v Klenčí věnováno muzeum a na Výhledech nad Klenčím stál jeho pomník se sochou. Z rozhodnutí Baarova kuratoria byly 21. 11. 1938 sbírky muzea převezeny do Hlávkovy zámku v Lužanech, který patřil České akademii. Baarova socha pak byla přestěhována do domažlického muzea v Chodském hradě. Roku 1939 byly sbírky z Hlávkovy zámku převezeny do Chodského hradu v Domažlicích, neboť se při kontrole v Lužanech zjistilo, že je prostředí zámku pro sbírky příliš vlhké.¹⁷ Po vzniku protektorátu, to se sbírkami vypadalo „bledě“. Německé vedení radnice v Klenčí požadovalo vrácení sbírek a rozhodlo o jejich prodeji. Za přímluv německého učitele, archiváře a spisovatele Josef Blaua na ministerstvu kultury Říše bylo rozhodnutí klenečské radnice zrušeno. Po rekonstrukci v roce 1948 sbírky znovu nainstalovaly a památník se opět otevřel návštěvníkům.¹⁸ Stejný osud potkal i pamětní desky J. F. Hrušky z Pece a Josefa Thomayera z Trhanova, obecní kroniky a doplňovací knihovny byly z Chodska také přestěhovány.¹⁹

---

¹⁷ <http://www.klenci.cz/muzeum-jindricha-simona-baara/d-5213/p1=14728> (5. 3. 2012 11:43)

¹⁸ <http://www.klenci.cz/muzeum-jindricha-simona-baara/d-5213/p1=14728> (5. 3. 2012 11:43)

¹⁹ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, Domažlicko za protektorátu (Novinové články, rukopisy)

3 ODTRŽENÉ POHRANIČÍ

Zábor Chodska se do posledních chvil projednával v tajnosti. K prozrazení plánovaného připojení horního Chodska k Německu došlo až kolem 10. listopadu 1938.²⁰ Oběť mocností Třetí říši popsal básník a literární historik Jan Šnobl svým příspěvkem do tisku- Chodsko a jeho připojená část k Německu takto: „*Ustupujeme. Jdeme. A jsme si stále blíží./ Zbraň na rameni, drtíme svůj stín./ Ustupujeme, jdeme a neseme svůj kříž/ a pěsti zaťaté jsou naším znamením,/ synové země, již navštívil zlý host./ Ustupujeme a jdeme v budoucnost.*“²¹ Mnichovské rozhodnutí bylo věcí, se kterou se Chodové do poslední chvíle nechtěli smířit. Byli stejně jako celá země bezmocní, což dokládá i zápis kronikáře obce Babylon, který napsal: „*Nic nepomohla deputace chodského lidu v krojích- v níž byli i zástupci naší obce- vyslaná dne 14. listopadu k předsedovi vlády gen. Syrovému. Byla zadržena policií na hranicích Prahy a jen několika jednotlivcům v čele se starostou města Domažlice Matějem Rádlem bylo dovoleno dostavit se v zavřených autech k předsedovi vlády gen. Syrovému, jehož odpověď však na dotazy Chodů byla velkým zklamáním.*“²² Demonstrace, která proběhla 16. listopadu před městským úřadem v Domažlicích a vyjadřovala nejistotu, byla také bez výsledku. Zprávu o plánovaném obsazení chodských vesnic tehdejší hejtman dr. Kramata, pověřený udržováním klidu na Chodsku, popřel. Až úřední zpráva z 21. listopadu oznamovala, že 24. 11. budou německou brannou mocí zabrány tyto chodské obce: *Klenčí, Nový a Starý Postřekov, Trhanov, Chodov, Pec, Česká Kubice, Babylon a osady Hamry, Pila a Pelechy. V den obsazení vyzváněly domažlické zvony velké hrany.*²³ Na celém zabraném území Chodska žilo 5121 Čechů a jen 364 obyvatel německé národnosti.²⁴ České obyvatelstvo z Chodska s pouhou 7% německou menšinou bylo připojeno k Bayerische Ostmark. Chodské vesnice Chodov, Pec pod Čerchovem a Trhanov byly předěleny k německému okresu Furht in Wald a Postřokov a Klenčí spadaly pod Waldmünchen. Pokojné připojení pohraničí k Německu a bezkonfliktní

---

²⁰ HRUŠKA, Karel. Kronika okupace Domažlicka. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl.* BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 58. (Paměť - Memory). CH 4. ISBN 978-80-254-5724-5

²¹ VEJLUPEK, Miroslav. Léta 1938-39 a kontinuita chodského povědomí I. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl.* BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 60. ISBN 978-80-254-5723-8

²² Kronika Babylon, str. 55

²³ Kronika obce Mrákov, str. 182

²⁴ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, Domažlicko za protektorátu (Novinové články, rukopisy)

odchod naší armády zajišťovala delimitační komise. Článkem Křivda v tisku Chodsko a jeho připojená část k Německu, vyjádřil své pocity Jan Vrba, spisovatel a vážený chodský občan. Vrba popsal pocity Chodů takto: „*Prales tu byl v době, kdy se na zemi objevil první člověk, a prales tu stál vytrvale, zatím co lidstvo spělo ve svém vývoji výš a výš... A v tom pralese, nedotčeném do té doby lidskou rukou, byly založeny historické chodské osady. Nikdy dřív tu nikdo nebyl, na celém území historických chodských vesnic nebyl učiněn ani jediný archeologický nález, který by dokázal, že tudy kdy dříve třeba jen prošel někdo jiný. Kus cesty dál u Luženiček, Luženic a Milavče- ano tam byla dávná sídliště, po nichž zůstaly v kraji mohyly. Chodský kmen se však zmocnil pralesa, vykácel v něm staleté stromy a půdu dosud panenskou proměnil v ornou... Proto, když se začal roznášeti první poplašné zprávy o nebezpečí, která hrozí Chodsku, nemohli jsme jim uvěřiti. Cítili jsme prostě, že odtržení jen jediné pídě Chodska by bylo nejstrašnějším hříchem proti přírodě.*“²⁵ Zabrání ryze českých vesnic Chodskem otřásl, ale zbyl jen pocit bezmoci. 24. listopadu se Domažlicích konal „Martinský trh“, zpráva o zabrání chodských vesnic, vyhlášená na rušném náměstí vyvolala hrobové ticho. Občané se pokoušeli o změnu a posunutí hranic území, které již mělo být připojeno k Německé říši. Znáám je případ z Hrádku, kde stojí i dnes pomník Jana Sladkého Koziny, chodského hrdiny a představitele boje za spravedlnost. Delimitační komise stanovila hranice na Hrádku tak, že by pomník připadl Německu, Josef Tykal uvádí: „*Do rána byly kolíky přemístěny za Kozinu, aby zůstal u nás. Po delším jednání připustili Němci hranice za pomníkem*“²⁶ Posel od Čerchova z 26. listopadu uvádí: „*Nová hranice běží za Kozinovým pomníkem, takže je nám aspoň tento památník zachován. Nebude však dovoleno konati v jeho blízkosti jakékoli politické manifestace.*“²⁷ Zabráním pohraničí nastal velký problém i Domažlicím, 90% lesního majetku města se totiž ocitlo na německém území.²⁸

---

²⁵ VEJLUPEK, Miroslav. Léta 1938-39 a kontinuita chodského povědomí I. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 60. ISBN 978-80-254-5723-8

²⁶ <http://www.v-art.cz/mvc/strojopisny-samizdat/pomnik-jana-sladkeho-koziny.htm> (15. 3. 2012 11:24) (TYKAL, Josef. *Odbojem na Chodsku*, rukopis)

²⁷ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. LXVII. č. 47. 26. 11. 1938

²⁸ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, Domažlicko za protektorátu (Novinové články, rukopisy)

3.1 Volby

V celém zabraném území Chodska byly na 4. prosince 1938 vypsány doplňovací volby do Říšského sněmu. Volbám předcházela pečlivá německá kampaň²⁹, v Poslu od Čerchova se píše: „*V obcích zabraného Chodska jsou rozdávány různé dárky. Děti dostaly čokoládu, někteří z chudších prádlo aj. Někde tyto dary byly odmítány, jinde si vzali i zámožnější. Je zajímavé, že tento poslední fakt je vykládán okupačními důstojníky jako projev loyality.*“³⁰ Ve vesnicích byly vyvěšovány propagandistické plakáty s návodem, jak správně odevzdat svůj hlas vůdci.³¹

---

²⁹ viz Přílohy obr. 4

³⁰ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. LXVII. č. 48. 3. 12. 1938

³¹ viz Přílohy obr. 5 a obr. 6

4 DOMAŽLICE- MĚSTO NA HRANICI (ČESKOSLOVENSKA I PROTEKTORÁTU)

Protektorátním členěním od 15. března 1939, po obsazení zbytku Československa Německem, spadaly Domažlice pod klatovský Oberlandrat. Policejně byly Domažlice podřízeny klatovské pobočce Geheime Staatspolizei³². Chod a fungování města probíhalo relativně klidně, avšak docházelo k jistým změnám.

4.1 Domažlické muzeum

29. března 1939 se na domažlickém náměstí konala přehlídka německého vojska. Účast na přehlídce byla povinná, zvláště pro úředníky a představitele veřejného života. Velitel s doprovodem po skončení přehlídky navštívili domažlické muzeum v Chodském hradě.³³ Klatovské gestapo provedlo v říjnu v Chodském hradu rozsáhlou prohlídku, policisté pátrali po vzácných artefaktech z první světové války a po zbraních. Kuratorium složené ze zástupců dřívějších politických stran bylo zanedlouho rozpuštěno a sbírky muzea byly pro veřejnost uzavřeny. Agendu ústavu převzal stavitel Alois Procházka, za pomoci učitele Aloise Odvodyho a malíře Jana Paroubka.³⁴ Do Chodského hradu se přestěhovala veřejná knihovna³⁵, některé třídy místní školy, část budovy obývala německá posádka a ve sklepě muzea byl zřízen veřejný protiletický kryt. Ze zabraného Chodska sem byly přesunuty pamětní desky a kroniky, dočasně sem bylo přestěhováno klenečské muzeum Jindřicha Šimona Baara. Socha tohoto literáta, přesunutá na nádvoří hradu z pomníku na Výhledech, přečkala v Domažlicích celou okupaci.

4.2 Vavřínecká pouť

Manifestace konaná u příležitosti pouti na svatém Vavřínečku, kopci nad Domažlicemi, kde stojí kostel sv. Vavřince v dnešní podobě od roku 1851, měla být projevem národní jednoty. Pout' se konala 13. srpna 1939 na Veselé hoře a stala se významnou událostí

---

³² PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 33.

³³ viz Přílohy obr. 7 a obr. 8

³⁴ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, Domažlicko za protektorátu (Novinové články, rukopisy)

³⁵ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. LXIX. č. 17. 27. 4. 1940

v chodských dějinách. „Datum 13. srpna 1939 souvisí úzce s tragickým datem 24. listopadem 1938, čili chodská národní pout' u sv. Vavřinečka je nutným důsledkem zabránění ryze českých, rázovitých obcí chodských a sice Trhanova, Klenčí, Postřekova, Chodova, Pece a Babylonu. To byla rána ve tvář celého národa, ke které nebylo možno mlčeti. Celý národ musel se ozvat proti tomuto neslýchanému násilí. A tak se sešlo onoho krásného jasného dne, v neděli 13. srpna 1939, před památným kostelíkem sv. Vavřince, na Veselé hoře u Domažlic, 120.000 poutníků ze všech koutů naší vlasti.³⁶ Na organizaci akce měl největší podíl JUDr. Otakar Kalandra³⁷, domažlický vládní komisař. Dále se na organizaci akce podíleli: spisovatel Jan Vrba, učitel a národopisec Rudolf Svačina, akademický malíř František Michl a Antonín Procházka jako vedoucí ubytovací komise. Jan Vrba v souvislosti s pořádáním vavřinecké pouti uvádí: *Do té práce zapřáhl i mne a dostavil se (míněno Kalandra) se svou žádostí ve chvíli příhodné, neboť jsem byl právě požádán pražským rozhlasem, abych v jakémsi pořádaném cyklu promluvil o svém rodném kraji. A tož jsme se spolu spikli, že přednášku založím vlastenecky, udeřím v ní na rozcitlivělou chodskou strunu a zakončím ji pozváním na vavřineckou³⁸ pout'.*“³⁹ Do Domažlic bylo v den konání pouti vypraveno 18 zvláštních vlaků⁴⁰. Na Vavřinečku se ten den sešlo rovných sto deset tisíc⁴¹ cizích poutníků, Chodové z nezabraných vesnic přišli oblečení do typických chodských krojů. Účastnili se také Chodové ze zabraných vesnic. Jejich účast na pouti byla zakázána a většina z nich byla na protektorátních hranicích zadržena a vrácena zpět, ale několika „říšským“ Chodům se podařilo přejít hranice po nestřežených pěšinách. Sváteční projev monsignora Bohumila Staška se nesl v silně vlasteneckém duchu, odsuzoval násilí

---

³⁶ KALANDRA, O. *Protest sto dvaceti tisíců N a Veselé hoře u Domažlic r. 1939*, Obrana lidu 1. 11. 1947

³⁷ JUDr. Otakar Kalandra (*31.1.1894 – †6.2.1973) roku 1918 promoval na UK, pracoval jako úředník v okresech Litoměřice a Stříbro. Do Domažlic přeložen v říjnu 1939 po záboru Sudet jako vládní komisař. Spolu s ppkl. Suchardou členem delimitační komise při záboru Chodska v listopadu 1939 hájil stanovenou hranici přes stupňující se požadavky a výhrůžky nacistů. *Byl jedním z iniciátorů tajného nočního posunutí hraničních sloupů u známého poutního místa Chodů Dobré vody u Draženova tak, aby Dobrá voda zůstala v Čechách. Této noční akce se pak osobně účastnil. Za svoji činnost v komisi byl v březnu 1939 vyslýchán v Německu, po 14 dnech ve vězení byl propuštěn. Za hlavní podíl na organizaci slavné vavřinecké pouti byl 1. září 1939 zatčen a odvezen do koncentračního tábora Buchenwald. V prosinci 1942 byl Kalandra s podlomeným zdravím propuštěn. V Domažlicích se dále účastnil národopisné práce a v září 1945 byl zvolen předsedou Sdružení chodského národopisu. Později byl perzekuován komunistickým režimem. In memoriam byl navržen na udělení státního vyznamenání Za zásluhy. (www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/27651/23715 (18. 3. 2012 21:48)*

³⁸ nářečně vavřineckou

³⁹ VRBA, Jan. *Chodský černý týden*, 2 vyd., Domažlice : Resonance, 2001. s. 145. ISBN 80-902812-1-4

⁴⁰ VEJLUPEK, Miroslav. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 66. ISBN 978-80-254-5723-8

⁴¹ VRBA, Jan. *Chodský černý týden*, 2 vyd., Domažlice : Resonance, 2001. ISBN 80-902812-1-4

Hitlerova režimu a okupaci chodských vesnic a jejich připojení k Německé říši. Jeho památná řeč *se četla po celém území naší republiky a posilovala lid v národní jednotě proti Hitlerovi*.⁴² Vlastenecké kázání bylo velmi emotivní a vyvrcholilo přísahou všech 120000 zúčastněných poutníků: „*Ať se děje cokoli, český národ svou matku Vlast nikdy neopustí*“⁴³. Radostně naladěný dav se postupně přesunul zpět do města a na náměstí lidé zpívali chodské i slovanské písně. Na náměstí ten den zazněla i státní hymna, ale bez hudebního doprovodu, ten byl německou policií zakázán. Jan Vrba uvádí: „*Slétly rázem klobouky s hlav- a „ Kde domov můj“ zaznělo z desítek tisíců hrdel*“.⁴⁴ Pouti se zúčastnilo i několik významných osobností té doby, přijel například novinář a spisovatel Julius Fučík, básník Josef Hora a písničkář Karel Hašler. Vavřínecká pouť měla však i své neblahé pokračování, za svoji řeč byl 1. září 1939 zatčen vyšehradský kanovník Msgre. Bohumil Stašek. Během akce Albrecht byl zatčen gestapem a krátce vězněn v koncentračním táboře Oranienburg, poté byl odvezen do KT Dachau, kde v důsledku věznění přišel o oko. V Dachau byl až do osvobození v květnu 1945. Po návratu do vlasti si léčil podlomené zdraví, již 12. srpna 1945 jej však nacházíme na Chodsku u sv. Vavřínečka. Zde se zúčastnil děkovné národní pouti a během bohoslužby přednesl své kázání.⁴⁵

4.3 Volby

V dubnu roku 1941 byly vypsány volby do městského zastupitelstva. Vládní komisař Zeman, chtěl jmenovat 10 radních, kteří měli radit při řešení větších problémů. Akceptovány byly přihlášky členů NSDAP Domažlice, Národního souručenství Domažlice a návrhy referentů městského referátu.

---

⁴² <http://ostrava.airport.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=22052> 18. 3. 2012 21:27

⁴³ <http://www.kkvys.cz/obrazovabr-a-portretni-galerie/40/bohumil-stasek-17unora-1886-8srpna-1948-.html> (19. 3. 2012 9:57)

⁴⁴ VRBA, Jan. *Chodský černý týden*, 2 vyd., Domažlice : Resonance, 2001. s. 149. ISBN 80-902812-1-4

⁴⁵ <http://www.kkvys.cz/obrazovabr-a-portretni-galerie/40/bohumil-stasek-17unora-1886-8srpna-1948-.html> (19. 3. 2012 9:57)

4.4 Kulturní život v Domažlicích během válečných let

I přes vypjatou atmosféru existoval během války v Domažlicích kulturní život. 8. prosince 1940 byla zahájena výstava obrazů Jaromíra Hlavsy, Karla Kuneše, Františka Michla⁴⁶ a Jana Paroubka. Během slavnostního zahájení vystoupilo smyčcové kvarteto a proslov přednesl člen České akademie věd a umění Jan Vrba. V domažlickém Augustiniánském klášteře byla od 13. září do 29. září 1942 k vidění výstava prací malíře Františka Bartoše a sochaře Boh. Zvěřiny. 26. ledna 1944 se pak konal koncert plzeňského sboru pod vedením dirigenta prof. Antonína Brejchy. Zazněly skladby B. Smetany, A. Dvořáka, ale i místního skladatele Jindřicha Jindřicha. 25. března 1944, se v rámci oslav jubilea Bedřicha Smetany, konal koncert místního sboru Čerchovan. V dubnu 1944 dokonce místní osvětová služba v Domažlicích pořádala manifestaci proti bolševismu. Vystoupení Chodska proti bolševismu se konalo na hlavním náměstí a hlavní řeč pronesl Hugo Tuskány. Mrákovský kronikář poznamenal: „30. dubna 1944, dle nařízení okresního osvětového vedoucího p. Pivoňky se účastnilo 200 lidí z Mrákova.“⁴⁷ Všechny akce (přednášky, koncerty, divadelní představení, taneční zábavy apod.) musely být předem schváleny příslušnými orgány. Z nařízení vládního komisaře Domažlic O. Kalandry státnímu policejnímu úřadu v Domažlicích z března 1939 vyplývalo věnování zvýšené pozornosti takovýmto akcím. Kalandra vyzýval k okamžitému zakročení při sebemenším projevu štvavých nálad.⁴⁸ Naopak konání schůzí všech nepolitických spolků bylo k 31. březnu 1939 zakázáno. Shromáždění bylo omezeno jen na pravidelné schůze členů předepsané stanovami spolku.

4.5 Židovská obec domažlická

Židovské obyvatelstvo bylo během okupace perzekuováno v celém Československu, jinak tomu nebylo ani na Chodsku. Na jaře 1940 byla zbořena při likvidaci židovského majetku židovská modlitebna. Nástěnná plastika, která do roku 1855 zdobila budovu, byla přemístěna do domažlického muzea.⁴⁹ Během Smudkovy aféry⁵⁰ o Velikonocích 1940 bylo s dalšími občany Domažlic zatčeno i 8 lidí židovského vyznání, všichni byli

---

⁴⁶ Karel Kuneš a František Michl- později věznění ve KT Flossenbürg

⁴⁷ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, Domažlicko za protektorátu (Novinové články, rukopisy)- Kronika Mrákov

⁴⁸ OÚ Domažlice

⁴⁹ Posel od Čerchova, Domažlický týdeník, roč. LXIX. č. 18. 4. 5. 1940

⁵⁰ viz kapitola Odboj

zastřeleni nebo zemřeli v koncentračním táboře.⁵¹ Od roku 1942 bylo z Domažlicka transportováno do koncentračního tábora Terezín 121 obyvatel židovského náboženství, z toho 21 jich přímo v Terezíně zemřelo. Ostatních 100 Židů z Domažlicka bylo přetransportováno do jiných táborů. Celkem je z Domažlicka evidováno 129 mrtvých občanů židovského vyznání.

4.6 Domažlické gymnázium

68. výroční zpráva Baarova státního reálného gymnázia, byla poslední zprávou tohoto vzdělávacího ústavu vytištěnou za německé okupace, vyšla v červnu 1939 za školní rok 1938/1939. Za informace, které obsahovala, se později posílalo do koncentračních táborů. Během Smudkovy aféry⁵² v březnu 1940 bylo zatčeno i osm studentů oktávy, sexty a septimy gymnázia. Byli to Jiří Černý, Jaroslav Korand'ák, Jaroslav Paroubek, Václav Rádl, Václav Farář, Jiří Petrák, Karel Doubek a Bohdan Konáš, spolu s nimi byli zatčeni i dva profesori- Josef Kramařík⁵³ a Václav Miškovský.⁵⁴ Ti všichni patřili k 150 zatčeným občanům města, kteří byli uvězněni v koncentračním táboře Flossenbürr. Kromě Václava Rádla a Václava Miškovského byli ostatní členy skautské organizace. Pro svoje vlastenecké cítění, věrnost skautským ideálům a odpor k okupaci, který dávali často najevo, se později stali oběťmi nacistické perzekuce. Všichni jmenovaní studenti i profesor Václav Miškovský se z vězení v táboře vrátili, většina před Vánocemi roku 1941, o rok déle si tam pobyl Karel Doubek. Poslední navrátilce Bohdan Konáš byl vězněn celé čtyři roky.⁵⁵ V březnu 1942 bylo domažlické gymnázium zabráno armádou a tento stav trval až do konce okupace. *Učí se ve spolkové místnosti hasičů v Brance, tři třídy jsou v muzeu, jedna v hostinci u Kreslů, dvě v hospodářské škole a dvě v bývalém okresním domě.*⁵⁶ Na podzim roku 1943 bylo na práce na soustruhu a s vrtačkou u místní firmy přeškoleny 7 profesorů z gymnázia

---

⁵¹ HOFMANN, Josef. *Život za pravdu : památník chodského hrdinství : 1938-1945*. 1. vyd. Domažlice : Svaz bojovníků za svobodu, 1949. s. 80.

⁵² viz kapitola Odboj

⁵³ Josef Kramařík- po věznění v Regensburgu byl 27. dubna 1940 pro špatný zdravotní stav propuštěn. Do KT Flossenbürg nenastoupil.

⁵⁴ PAROUBKOVÁ, Vlasta. Studenti Baarova gymnázia v Domažlicích. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s 15. ISBN 80-902812-6-4

⁵⁵ PAROUBKOVÁ, Vlasta. Studenti Baarova gymnázia v Domažlicích. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s 17. ISBN 80-902812-6-4

⁵⁶ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, dobové dokumenty- List k oslavám 75 let domažlického gymnasia, 1946.

(Janota, Kaller, Koupal, Pek, Rajcha, Šrámek a Židlický).⁵⁷ Z celkového počtu 500 žáků v 1938 se stav do roku 1944 snížil skoro o polovinu. Vedle vyloučení z politických důvodů bylo mnoho žáků vyloučeno podle prospěchových a rasových podmínek. Žákům ze zabraného Chodska bylo studium také znemožněno. Jen od dubna 1943 do listopadu 1944 bylo odvoláno 67 studentek a studentů septimy a oktávy na práci do továren. 69. výroční zpráva domažlického gymnázia dále uvádí, že studenti sexty byli v březnu 1945 posláni na frontu, aby kopali zákopy.⁵⁸ Hodnocení kvality výuky během válečných let není cílem práce, avšak obdivuhodná je vytrvalost kantorů, kteří se i přes nepřítel doby snažili do poslední chvíle předávat žákům své vědomosti. Příkladem hodným obdivu může být: „*Karel Václ, který vyučoval hrstku zbývajících studentů na konci války ve svém soukromém bytě.*“⁵⁹

---

⁵⁷ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, dobové dokumenty- 69. výroční zpráva domažlického gymnasia 1946/47.

⁵⁸ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, dobové dokumenty- 69. výroční zpráva domažlického gymnasia 1946/47.

⁵⁹ Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, D2/2b 2. světová válka, dobové dokumenty- 69. výroční zpráva domažlického gymnasia 1946/47.

5 ODBOJ

Významným faktorem protinacistického odboje na Chodsku se stala tradice strážců státní hranice. Zvláště proto nesli potomci Chodů zábor pohraničního území po mnichovském diktátu tak těžce. Přes energické ohrazení, proti ultimativnímu požadavku odstoupení několika ryze chodských vesnic a jejich připojení k Říši, si Hitlerovci prosadili své požadavky. Černým dnem hrdého a svérázného Chodska se stal čtvrtek 24. listopadu. Babylon, Česká Kubice, Chodov, Klenčí pod Čerchovem, Pec, Trhanov, Díly a Postřekov- těchto osm chodských vesnic bylo obsazeno a připojeno k nacistickému Německu. Mnoho občanů se nesmířilo s nacistickou okupací a řada z nich se rozhodla bojovat za vlast a její osvobození ze zahraničí. Mnoho takovýchto statečných lidí, mužů, pocházelo z Postřekova. Zde se našlo „sedm statečných“, kteří odešli k československé zahraniční armádě. Patřil mezi ně J. Buršík, Š. Holl, J. Kapic, Jiří Knopf, Josef Knopf, V. Strecker a P. Tauber. Dále se do cílevědomého odboje proti nacismu na Chodsku zapojil Sokol, Skaut a i vojenské organizace. Všechny tyto skupiny se později spojily v organizaci Niva.

5.1 Letci RAF na Chodsku

Bezesporu nejznámějším odbojářem z Domažlic je **Jan Smudek**. Tento domažlický rodák studoval v roce 1938 na Vyšší mistrovské škole strojnické v Kladně, do Domažlic pravidelně dojížděl na víkendy. Smudek byl členem početné skupiny skautů z Domažlic, kteří se pod vedením Karla Mathese zapojili do činnosti dobročinné organizace Bratrské dílo. Při této organizaci byla vytvořena odbojová skupina pod vedením berního koncipienta JUDr. Antonína Žlábka, ten získal pro odboj ještě Jana Procházku, dr. Miloše Biče, evangelického kněze a jiné. Smudek byl také členem domažlické pobočky vojenské Obrany národa (ON), jejíž hlavním úkolem byla zpravodajská činnost a získávání zbraní a trhavin. Jedním z úkolů bylo pečlivé uložení kufru s trhavinou získaného od plzeňské Obrany národa, Smudek na tom pracoval společně s Janem Procházkou. Smudek se ve spolupráci se svým spolužákem Františkem Petrem pokoušel vytvořit odbojové hnutí i v Kladně. Při pokusu o získání zbraně od tamního německého policisty, došlo k potyčce, v níž byl Wilhelm Kniest zastřelen. K tomu došlo 7. června 1939 a následně nacistické orgány v Kladně odpověděly vlnou represí. Nacistické pátrání, které se zaměřilo i na dva podezřelé

mladíky, však uvízlo na „mrtvém bodě“. Během zásahu německé bezpečnosti proti vůdcům odboje na Domažlicku na jaře 1940 byla vyčleněna skupina policistů, kteří měli za úkol Smudka zatknout. Dne 20. března (středa) přišli tři členové gestapa do Smudkova domu v Husově ulici č. p. 105, velící Jakub Neubauer vyzval Smudka, aby vydal „černý kufr“ (*šlo nepochybně o kufr s třaskavinou, jejíž existenci zjistili při výslechu zatčených příslušníků ON*)⁶⁰. Smudek řekl, že ho má uschovaný na půdě a byl tam pro něj vyslán. V tu chvíli se rozhodl pro čin, který mu nejspíš zachránil život. Z půdy vystřelil na velícího Neubauera a dal se na útěk. Smudek unikl přes Chrastavice, na cestě k Čerchovu ho zastihli dva pomocníci říšskoněmeckých finančníků. Smudek oba pronásledovatele zastřelil a pokračoval přes pole a podhůří Českého lesa k Čerchovu. Tam se však setkal s další německou hlídkou a jednoho jejího člena postřelil. Noc strávil na Čerchově, druhý den pokračoval z obsazeného pohraničí do českých vesnic, kde očekával potřebnou pomoc. 24. března došel k Babylonu, dále pokračoval k Vavřinečku, kde narazil na skupinu skautů, kteří mu poskytli jízdní kolo. Na něm dojel do Spáňova a Černíkova na Kdyňsku, kde přenocoval ve stohu slámy. Dostalo se mu pomoci od vesničanů, kteří mu sehnali potřebné přestrojení, v té době už totiž byla Smudkova podoba známá a jeho popis byl na policejních stanicích i úřadech. *Jeden z jeho pomocníků, Ladislav Vojtěch, byl ale udán a toto udání pro něj znamenalo smrt*⁶¹. V přestrojení Smudek pokračoval přes Švihov vlakem do Plzně a pak do Prahy, tam dorazil 27. března. V hlavním městě vyhledal doktora Valentu, který mu zprostředkoval cestu za hranice. 30. března vyrazil z pražského Wilsonova nádraží na cestu, která znamenala pro tohoto 25 letého mladíka dlouhou anabázi. Jako pomstu za Smudkův útěk zatkl gestapo v noci po jeho útěku 50 lidí a z 23. na 24. března dalších asi 100 obyvatel Domažlic a poslalo je do koncentračního tábora Flossenbürg.⁶² Na naléhání protektorátních úřadů byla většina z těchto vězňů od března do prosince 1941 propuštěna. O osudech J. Smudka byl natočen celovečerní film, který měl premiéru v Moskvě v březnu 1943. Do zahraničí, kde se stal československým legionářem, prchal jižní cestou přes Slovensko a Jugoslávii, poté plul z Řecka podél Itálie, až doplul do Marseille. Smudek byl po

---

⁶⁰ LAŠTOVKA, Vojtěch. *Leteč RAF z Domažlicka proti nacismu 1939-1945*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2005. s. 6. ISBN 80-86125-55-6

⁶¹ ŠTĚPÁN, Jan. Z Domažlic na blízký východ a zpět. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. Balcar, Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. 115- 148. (s. 147) ISBN 80-902812-6-4

⁶² BALOUN, Pavel. Jan Smudek, In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69- 84. (s. 69) ISBN 978-80-254-5723

výcviku 5. května 1940 přiřazen k 5. rotě 1. pěšího pluku, 12. června byla jeho jednotka nasazena na frontu. Začátkem března 1941 se jednotka ocitla na britských ostrovech, zde byl Smudek zařazen ke 2. rotě československého 1. pěšího pluku. Pro ochranu před německými zpravodajskými službami utajily československé vojenské orgány Smudka přidělením nového příjmení a jména, v Anglii působil jako Karel Doubek. Jeho snem bylo sloužit u letectva. Po školeních, speciálních kurzech a výuce angličtiny nastoupil Smudek-Doubek k Čs. překladatelskému centru. V červenci 1944 byl Smudek konečně nasazen k československé „B“-letce 68. noční stíhací peruti, jejímž úkolem byla hlavně ostraha ostrovů, nastoupil zde ve funkci navigátora- radiooperátora. V závěru války nastoupil k Inspektorátu československého letectva jako styčný důstojník velitelství stíhacího letectva v Londýně, tam působil až do konce války. Do ČSR se Jan Smudek vrátil 21. srpna 1945, za své vojenské zásluhy v Anglii obdržel Československý válečný kříž 1939, Československou vojenskou medaili Za zásluhy II. stupně a medaili Za chrabrost. Politicky byl zaangażován v lidové straně, za niž kandidoval do Poslanecké sněmovny. Smudek se nesmířil s únorovým převrácením roku 1948 a 6. června unikl přes Český les a Bavorsko do Anglie. S manželkou později přesídlili do Francie, do rodného Chodska se vrátil roku 1996. Zde ve věku 84 let 17. listopadu 1999 v obci Díly zemřel. *Seržant RAF – četař aspirant Jan Smudek získal v rámci všeobecné rehabilitace zahraničních vojáků na počátku 90. let hodnost plukovníka letectva v záloze.*⁶³

Josef Hubáček se narodil 17. října 1909 ve Kdyni. V 19 letech se přihlásil do vojenské letecké školy v Prostějově. Školu absolvoval po dvou letech docházky v roce 1930 a od října nastoupil k výkonu vojenské prezenční služby. Stal se jedním z předních pilotů-akrobatů, zde se naučil mnohým manévrovacím schopnostem, které pak zúročil za války. V Praze se roku 1934 stal učitelem vojenské letecké vysoké akrobacie. 28. února 1938 odešel rotmistr J. Hubáček do zálohy. Po okupaci v květnu 1939 se Hubáček domluvil se svými kolegy Novákem a Širokým z akrobacie na společném odchodu do zahraničí. 17. července uprchl Hubáček přes polské hranice do Krakova. Po nahlášení se na tamním československém konzulátu pokračoval do Francie, kam dorazil 1. srpna. Po začátku války byl přidělen k 6. letce peruti III/3 a působil za Maginotovou linií jako pilot-stíhač. Při operačních letech nad Belgií 15. dubna 1940 bylo Hubáčkovu letadlo sestřeleno. Po propuštění z nemocnice byl evakuován na jih Francie, kde se přidal

---

⁶³ LAŠTOVKA, Vojtěch. *Letci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939-1945*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2005. s. 12. ISBN 80-86125-55-6

k jednotce přesouvající se na britské ostrovy. Koncem června dorazil do Liverpoolu a v polovině července se přidal k 310. stíhací peruti. V rámci této peruti se 15. září 1940 Hubáček účastnil nejkrvavějších a netěžších bojů v letecké bitvě o Británii. Jeho letoun byl sestřelen, avšak Hubáček stroj opustil a zachránil se padákem, během operace utrpěl průstřel hrudníku a zranění nohy. V říjnu 1940 byl Hubáček povýšen do hodnosti nadporučíka, v březnu 1941 ukončil operační činnost. Od října 1941 do září 1942 přelétával Hubáček se stroji vyrobenými v Americe do Británie. V lednu 1943 nastoupil J. Hubáček k jednotce dopravního letectva, od listopadu 1944 se začal zapracovávat v československé letecké dopravní skupině, která měla pracovat v osvobozeném Československu. U této jednotky působil Hubáček prakticky do konce války. 1. června 1945 byl tento stíhač-akrobat povýšen na kapitána. Svou činností se zařadil mezi nejaktivnější československé letce RAF a vysloužil si za ni dva *Československé válečné kříže 1939, medaili Star 1939-1943, 10. června získal francouzský válečný kříž Croix de Guerre avec Palme Broze a 6. prosince 1945 britský Air Force Cross (AFC)*⁶⁴. Josef Hubáček byl povýšen na majora letectva a v srpnu 1947 byl zproštěn vojenské služby. Po komunistické převratu byl režimem perzekuován, byl donucen opustit svůj byt v Praze a vrátit se i s rodinou do Kdyně, kde se živil prací pomocného dělníka. Zemřel 9. dubna 1988 a In memoriam byl povýšen do hodnosti plukovníka letectva v záloze.

Rodák z Chodska **Pavel Tauber** se narodil 20. června 1920 ve Starém Postřekově. Tauber se rozhodl opustit Protektorát 23. srpna 1939, kdy utekl přes hranice do Polska. Koncem srpna prošel základním vojenským výcvikem ve vojenském táboře poblíž Lešna. Při přesunu z Polska na jih se 19. září Tauberova vojenská skupina dostala do zajetí Sovětské armády. Nakonec byl na jaře 1941 zahájen jejich přesun do západní Evropy a v květnu se Tauber zařadil do československé vojenské jednotky na Blízkém východě. Pavel Tauber se společně s dalším postřekovským rodákem Štěpánem Hollem podílel na obraně pevnosti Tobruk. Tato operace probíhající ve dnech 21. října až 10. prosince 1941 se zapsala do dějin jako největší bojová akce československé vojenské jednotky na Blízkém východě. V květnu 1942 byl prapor reorganizován na 200. Československý lehký protiletadlový pluk. Tauber byl přeškolen z pěšáka na protiletadlového dělostřelce. V říjnu 1942 se P. Tauber přihlásil k letectvu, které mělo ve Velké Británii nedostatek pilotů. Základní pilotní školu vychodil Tauber v období od

---

⁶⁴ Laštovka, Vojtěch. *Letci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939-1945*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2005. s. 18. ISBN 80-86125-55-6

října do listopadu 1943 v kanadském Calgary. K operační činnosti se po všech školeních a cvičeních dostal až v březnu 1945, kdy jako seržant RAF nastoupil k 310. stíhací peruti. Jako ocenění za služby u zahraničních československých vojenských jednotek obdržel Československou medaili Za chrabrost, Čs. válečný kříž 1939 a Čs. vojenskou medaili za zásluhy I. stupně. Roku 1948 odešel jako většina pilotů RAF do zálohy a od politické rehabilitace v roce 1967 byl dopravním pilotem a kapitánem u Československých aerolinií. Plukovník Pavel Tauber má v rodném Postřekově titul čestného občana. *V roce 2000 obdržel Letecký záslužný kříž III. stupně.*⁶⁵

Dalším postřekovským rodákem, jehož záměrem po obsazení Československa nacistickým Německem bylo vstoupit do čs. zahraničního odboje, byl **Štěpán Holl**. V srpnu 1939 odešel do Polska, odkud postupoval na Ukrajinu, kde byla jeho jednotka zajata Sovětskou armádou. Po dlouhém jednání byl legionu povolen přesun na Blízký východ. Z legionu se 1. května 1941 stala čsl. vojenská jednotka na Blízkém východě. Holl se podílel na obraně letiště v Západní poušti a i na obraně Tobruku, kde se později zařadil do 200. čs. lehkého protiletadlového pluku- Východního. Jako adept letectva britské západní skupiny připlul v lednu 1943 do Liverpoolu. Během června a srpna 1943 vychodil základní přípravnou leteckou školu, prošel pilotním výcvikem v kanadském Calgary. Během služby v Anglii povýšil až na četaře letectva, v březnu 1945 obdržel Čs. vojenskou medaili Za zásluhy I. stupně.⁶⁶ Po návratu do Československa 13. srpna 1945 se stal učitelem létání v Pardubicích. Pro pouňorový režim se však stal nepohodlným a byl roku 1949 letectva propuštěn. Štěpán Holl zemřel 27. listopadu 1985 a v roce 1991 byl In memoriam povýšen na podplukovníka.

Mezi další rodáky a obyvatele Chodska a Domažlic, kteří se zařadili do jednotek RAF, patřili: **Ondřej Šamberger** (plukovník in memoriam), **Antonín Schleiss** (zbrojír 311. perutě), **Ladislav Fischer** (major in memoriam).

---

⁶⁵ http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/pilot-raf-valecny-hrdina-pavel-tauber20120202.html (5. 4. 2012 21:18)

⁶⁶ Laštovka, Vojtěch. *Letci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939-1945*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2005. s. 33. ISBN 80-86125-55-6

5.2 Vznik odboje a působení odbojové skupiny NIVA

Důsledek mnichovského diktátu, tedy zábor Chodska, vyvolal v regionu velký odpor. Situace se vyostřila v prosinci 1938, kdy měly i v zabraném území proběhnout doplňovací volby do Říšského sněmu. Ve vesnicích byly vylepeny letáky, které nabádaly občany, aby se k volbám dostavili. Reakcí na tuto situaci byla činnost Národního hnutí pracující mládeže (NHPM). NHPM pomocí letáků vyzývalo Chody k projevení nesouhlasu ve volbách. Za účelem rozšiřování těchto letáků a dalších ilegálních tiskovin byla v zabraném Chodsku vytvořena distribuční síť. Rozšiřování letáků zprostředkovávala síť spojek ve Kdyni, Hluboké, Milavčích, Luženicích, Stráži a Trhanově. *Do letákové akce byli zapojeni odbojáři Holeček, Wuchterle, Kupilík, všichni z Domažlic, Marie Svatošová z Klenčí, Jiří Jansa z Chodova, Jiří Mazanec. Vedoucím skupiny NHPM byl Jaroslav Křížek, organizátorem Miroslav Wimmer.*⁶⁷ NHPM se spolu s Bratrským dílem⁶⁸ a Obranou národa (ON) spojilo v jednotnou organizaci NIVA. Skupina pracovala na distribuci politické literatury, rozšiřování ilegálního tisku (Rudé právo, V Boj), sabotáži nařízení okupantů, sběru a ukrývání zbraní a přípravě přechodů do zahraničí. Činnost odboje morálně podpořilo konání slavné vavřínecké pouti, která se uskutečnila 13. srpna 1939. Na její organizaci se podíleli členové ilegálního chodského odboje a pout' se stala manifestací vlasteneckého ducha. Na 28. října 1939 byla naplánována sabotážní akce na železnici. Na bavorské straně hranic mělo dojít k narušení kolejí, které by pozastavilo přepravu vojska a zásobování. Předání náloží však neproběhlo včas a akce musel být zrušena. Dva kufry s výbušninou byly do Domažlic dovezeny se zpožděním. Přivezl je Josef Pražák, který je dostal v Plzni od Jana Smudka a Jana Procházky. Výbušnina pak byla ukryta v bytech několika Domažličanů. Členové organizace NIVA podnikali různé záškodnické akce, například v únoru 1940 překročili na lyžích protektorátní hranici a se zbraněmi přepadli německou vojenskou hlídku v chatě pod rozhlednou na Čerchově. V budově poškodili telefonní ústřednu, sebrali polní telefony a zpusťovali část interiéru chaty a vrátili se zpět na lyžích. Začátkem srpna 1939 se několik členů organizace vydalo do kasáren, kde

---

⁶⁷ WIMMER, Miloslav. Historie odbojové skupiny NIVA. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69- 84. (s. 69) ISBN 978-80-254-5723-8

⁶⁸ Místní sbor evangelické církve v Domažlicích ustavil po záboru Chodska odbojovou skupinu „Bratrské dílo“ a je dokonce z dočasné potřeby založen i vlastní kroužek dárců krve. Dr. Antonín Žlábek, iniciátor „Bratrského díla“ a organizátor odbojové buňky, a dva další bratři byli popraveni. Dr. Bič (místní farář) prožíval válku ve vězeních a koncentračních táborech. <http://domazlice.evangelnet.cz/historie/> (5. 4. 2012 10:48)

sídlil německý dělostřelecký pluk a horští myslivci. Zde se zmocnili čtyř beden ručních a dělostřeleckých granátů. Účastníky akce byli: *Ortman, Smudek, Weber, Farář, Fišer a Doubek*.⁶⁹ Munice byla nejprve ukryta ve sklepení pivovaru, v hasičském skladišti a část byla schována v bytech jednotlivých členů organizace. Zuřivé pátrání nacistů po zbraních si na počátku roku 1940 vynutilo přemístění beden do střešní konstrukce domažlické městské brány. Konečný úkryt byl pod podlahou skladu městské elektrárny, kterou vedl Václav Waldheger. Hledání výbušnin gestapem vyvrcholilo v zimě 1940 vlnou zatýkání. Mezi zatčenými byli Dr. Žlábek, Jan Procházka a nadporučík Bartoška, všichni byli později popraveni. Aby předešel možnému prozrazení, dalšímu zatýkání a popravám, zabil se Václav Waldheger v zimě 1940, když přišlo gestapo hledat výbušniny do elektrárny, elektrickým proudem. Vlna zatýkání vyvrcholila po útěku Jana Smudka v březnu 1940, ve dnech 20. až 23. března bylo v Domažlicích zatčeno na 150 osob, *z toho bylo šestnáct příslušníků ilegální organizace*.⁷⁰ Přestože byly základy organizace zatčením mnohých vedoucích členů otřeseny, pokračovala práce odbojářů po krátké odmlce dál. Přípravy byly přerušeny ještě dvakrát, a to během Heydrichiády a *po uvěznění vedoucích ústředí západočeské organizace „Parašutistická divize“ v Plzni, s níž od roku 1943 domažlický odboj spolupracoval až do roku 1944*.⁷¹ V této době se organizace zaměřila hlavně na pomoc příslušníkům rodin zatčených a individuální sabotážní akce. Pamětník a člen NIVY Miloslav Wimmer uvádí: *„Potravinové lístky obstarával Fahrner, mléko a máslo Ortman, cukr a ostatní potraviny Smiler – Svoboda, vše pak distribuoval Hana v obchodě své matky*.“⁷² Sabotážní činnost jednotlivců se zaměřila na *probíjení a řezání pneumatik německých vozidel, sypání hřebů a skla na hlavních silnicích při přesunech, strhávání a přerušování vojenských telefonních linek*⁷³. Doposud celá organizace fungovala bez jednotných pravidel. Tuto situaci změnila až návštěva Lva Krčí ze štábu Rady tří na počátku roku 1945. Na základě jeho pokynů

---

⁶⁹ WIMMER, Miloslav. Historie odbojové skupiny NIVA. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69- 84. (s. 70) ISBN 978-80-254-5723-8

⁷⁰ WIMMER, Miloslav. Historie odbojové skupiny NIVA. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69-84. (s. 70) ISBN 978-80-254-5723-8

⁷¹ HAVEL, Jan. Činnost podzemní organizace „NIVA R-3“ v jz. Čechách. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 35-42. ISBN 978-80-254-5724-5

⁷² WIMMER, Miloslav. Historie odbojové skupiny NIVA. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl*. BALCAR Blahoslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69- 84. (s. 76) ISBN 978-80-254-5723-8

⁷³ SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

byla organizace prohloubena, byly sjednoceny a rozšířeny všechny organizace v jz. Čechách s ústředím v Domažlicích pod jednotným velením s názvem „NIVA“.⁷⁴ Velením a organizací odbojové organizace NIVA a partyzánského oddílu Gama⁷⁵ byli pověřeni Jan Havel a Josef Fahrner.

Působení odboje se v jz. Čechách rozdělilo do několika **podúseků**:

Domažlicko (škpt. J. Fahrner – škpt. J. Hrách)

Klatovsko, Sušicko, Strakonicko

Každý podúsek pak sestavil pluk z členů jednotlivých okresů. Domažlickému podúseku náleželo *nejrozsáhlejší území (od Všerubského průsmyku až k Přimdě), byl rozdělen na šest pluků:*

Domažlický (por. Karásek – por. J. Kitzberger)

Staňkovský (škpt. J. Roučka – por. Strádal)

Kolovečský (npor. Klátil – npor. Hruďa)

Pocinovický (kpt. Halada – kpt. L. Svoboda)

Kdyňský (npor. v záloze Ret – npor. v záloze Heidler)

Klenečský (Jan Svatoš – četař aspirant P. Vacík)⁷⁶

V této době se také začal klást větší důraz na poskytování zpravodajských informací, první zprávy o situaci na Domažlicku dodal do zahraničí Karel Šteiner – Veselý v létě 1943⁷⁷. Zprávy pak začaly být předávány do zahraničí podle směrnic pro organizovaný odboj. Pro komunikaci a předávání zpráv a rozkazů byla stanovena **tajná hesla**:

- „Hajný Popelka“ *zapojení oddílu do bojových akcí*
- „Niva skáče“ *příprava přijmout seskok roje a misi na ploše u Chrastavic*
- „Prudce se bojuje“ *na shozišťe jižně od Oprechtic u dvora Prudice*
- „Zlatý klíč“ *pro plochu východně od Klíčova*

---

⁷⁴ HAVEL, Jan. Činnost podzemní organizace „NIVA R-3“ v jz. Čechách. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl. BALCAR Blahoslav*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 35-42. ISBN 978-80-254-5724-5

⁷⁵ Gama- partyzánská jednotka, vznikla přejmenováním záškodnické jednotky Haltrava. Úkolem bylo mimo jiné připravit místa pro výsadky zbraní a parašutistů z letadel, rozdělení zbraní jednotkám Nivy a společné akce proti nepříteli.

⁷⁶ HAVEL, Jan. Činnost podzemní organizace „NIVA R-3“ v jz. Čechách. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl. BALCAR Blahoslav*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 35-42. ISBN 978-80-254-5724-5

⁷⁷ WIMMER, Miloslav. Historie odbojové skupiny NIVA. In *Chodsko ve stínu hákového kříže: sborník ; II. díl. BALCAR Blahoslav*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 69- 84. (s. 76) ISBN 978-80-254-5723-8

- „Němci se budou bát“ pro plochu jihovýchodně od Němčic
V případě shozu zbraní se přidávalo za uvedená hesla slovo „zbraně“ (např. Niva skáče přes zbraně)
Jako heslo bylo pro Nivu vyhlášeno „Máte rád chodské koláče?“ s odpovědí „Máte rád tvarohové nebo makové?“⁷⁸

V dubnu 1945, když Američané překročili západní hranice ČSL, zajistil odboj předávání zpráv s německými pozicemi. *Denně byly tyto zprávy předávány na průsvitkách velitelství dělostřeleckých baterií na Staré Huti u Pasečnice spojkou Böhm-Kratochvíl.*⁷⁹

Příklady některých akcí jednotky Gama:

Den	Akce partyzánské jednotky GAMA	Přítomní
3. 2. 1945	Přerušeno vojenské telefonní spojení Čerchov – Waldmüchen a přepadena na Čerchově německá hláska se ztrátou 4 Němců.	Škpt. Havel, por. Smiler, por. Konáš, por.
27. 3. 1945	Do skladu ekrazitového náloživa u Domažlic vnikli v 21 hod., aby se zmocnili třaskavin.	Jan a Karel Nový
19. 4. 1945	Přepaden německý důstojník v hotelu Koruna v Domažlicích a získán jeden automat.	Škpt. Fahrner, Jan Holý
Od 21. 4. do 4. 5. 1945	Překračování německé linie s hlášeními o přesunech, umístěních německých jednotek a těžkých zbraní pro americkou armádu.	Škpt. S. Šlajs, des. M. Votava, kpt. J. Hynek, J.
22. 4. 1945	Na státní silnici Domažlice – Kout na Šumavě u Smolova přepadeno německé nákladní auto a získáno střelivo.	Škpt. J. Havel, J. Holý, dr. Vl. Böhm
30. 4. 1945	Zlikvidováno v obranném pásmu Spálený vrch – Bořice kulometné hnízdo, v prostoru příprav pro výsadky zbraní z letadel.	Škpt. Havel, por. Smiler, por. A. Ortman. ⁸⁰

⁷⁸ SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

⁷⁹ SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

⁸⁰ HAVEL, Jan. Činnost podzemní organizace „NIVA R-3“ v jz. Čechách. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl. BALCAR Blahoslav*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009. s. 35-42. ISBN 978-80-254-5724-5

Dále se do odboje zapojila i Hasičská jednota v Domažlicích, která jako jediná z českých spolků nebyla rozpuštěna a i Němci ji vzhledem k požární povinnosti museli trpět. V dubnu roku 1943 začala jednota podle směrnic pražského vedení shromažďovat motorová vozidla a „černý benzín“, sbory byly vybaveny khaki stejnokroji a přilbami. Byly soustřeďovány a ošetřovány zbraně. Spojení s Prahou bylo udržováno jednotlivými spojkami na vesnicích. *Od r. 1944 jednota jest napojena na Klatovy / br. Šperl/. Konce roku 1944 dochází po zatčení některých členů k ochromení činnosti, neboť celá akce hasičstva byla prozrazena.*⁸¹ Na sabotážích a záškodnických akcích se podíleli i železničáři z domažlického nádraží. Při převozu československé armádní výstroje a výzbroje do Německa byly náklady v otevřených vozech poškozovány. *Docházelo k poškozování kabelů na letadlech, rozbíjení palubních přístrojů, zaměřovačů děl/ Beroušek, Kůst, Veselý aj./ Sypání písku a skla do ložisek náprav, čímž byly vyřazovány vozy, brzděna doprava. Záslužnou akcí bylo organizování pomoci a stravování vězňů projíždějících transportů,* na tomto se podíleli místní obchodníci G. Kalous, B. Jeřábek, Jan Halík, Holý, Wuchtrle aj. Koncem dubna 1945 se pracovníci na trati Josef Beroušek, Jan Král a Šimon Kůst účastnili záchrany několika vagónů se zbožím pro životní hospodářství⁸² při bombardování nádraží. Za zmínku také stojí průmyslové sabotáže, které prováděli zaměstnanci Škodových závodů. Na mnohých z nich se podíleli i pracovníci z Domažlic a Chodska (z Domažlic- *Jakub Šporer, Václav Kovářík, Fratišek Vašuta*).⁸³ Tito dělníci byli několikrát vyšetřováni gestapem, ale nebylo jim nic dokázáno.

Práce odboje na Domažlicku přispěla k udržení naděje chodského lidu v lepší zítřky. Sabotážní a záškodnické akce znepříjemňovaly německým okupantům správu a významně narušovaly její autoritu. Byly výrazem odporu chodského lidu proti fašismu a nacismu a vyjadřovaly nesouhlas s německou okupací. Statečnost odbojářů, kteří pracovali pro dobro národa a nasazovali vlastní životy, zasluhuje velký obdiv.

---

⁸¹ SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

⁸² SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

⁸³ SOA Domažlice- Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Domažlice N 25

6 FLOSSENBÜRG, KONCENTRAČNÍ TÁBOR DOMAŽLICKÝCH OČIMA JEDNOHO Z VĚZŇŮ

MUDr. Valdimír Böhm se narodil roku 1903 ve Kdyni. Ve 14 letech se s rodiči přestěhoval do Domažlic, kde vystudoval gymnázium. *Když si Vladimír Böhm odnášel v roce 1925 maturitní vysvědčení, táhlo ho to na UMPRUM. Nepochybně musel už tehdy přesvědčit o svém talentu, neboť v přípravě na přijímací zkoušky mu byl kvalifikovanou radou nápomocen Karel Špillar. Při zkouškách samotných Böhm nezaváhal. Jenže v poslední chvíli zůstal střizlivě uvažujícím, sebekritickým realistou a rozhodl se, že půjde Asklépiadovou stopou.*⁸⁴ Potom, co Böhm v roce 1932 dostudoval na Karlově univerzitě, stal se sekundujícím lékařem v domažlické nemocnici. Stále ho však zajímala umělecká tvorba, věnoval se fotografování a podílel se také na organizaci kulturního života v Domažlicích. Vladimír Böhm byl zatčen gestapem 22. března 1940 v souvislosti se Smudkovou aférou. Spolu s dalšími 150 občany⁸⁵ z Domažlic pykal za Smudkovo rozporuplné dobrodružství a jeho následný útěk do ciziny. Böhm byl nejdříve odvezen do věznice v Řezně, kde strávil 9 týdnů v samovazbě. Pak byli vězni převezeni vlakem do „horského“ pracovního tábora Flossenbürg⁸⁶. Příchozí vítá nápis „Es gibt einen Weg zur Freiheit!“⁸⁷ První otřesným zážitkem pro novou skupinu vězňů, po kterém několik nováčků omdlelo, byl pouhý pohled na pracovní skupinu navracející se z kamenolomu. Pohled na zbídačelé postavy a mrtvé, kteří už nápor nevydrželi, byl jen začátek. Po příchodu byli vězni vykoupáni a ostříháni dohola, dostali modro-bíle pruhovaný stejnokroj s našitým označením v podobě čísla a červeného trojúhelníku. Pak došlo k rozřazení vězňů do jednotlivých bloků (baráků). *Teprve tam přijati nedůvěřivými pohledy spoluvězňů- Němců, jsme se dozvěděli, že dva dni po nás bylo zatčeno dalších sto Domažlických, kteří přišli rovnou do Flossenbürgu na zvláštní blok jako „čestní vězňové“, že je ostříhali, že nemají čísla, že nejsou bití, že chodí „dobrovolně“ škrabat brambory, mají staršího bloku ze svého středu a mají přísně*

⁸⁴ <http://www.v-art.cz/mvc/strojopisny-samizdat/kudy-jsem-chodival/prosim-skalpel.htm> 28. 2. 2012

⁸⁵ 50 lidí zatčeno 22. 3. 1940, ti strávili 9 týdnů v samovazbě v Řezně (Regensburg), dalších 100 občanů zatčených v Domažlicích 23. 3. 1940 bylo odvezeno přímo do KT Flossenbürg.

⁸⁶ Tábor **Flossenbürg** byl otevřen počátkem května 1938 a jeho první vězňové byli přivezeni z Dachau. Původně byl určen pro údajně "kriminální" a "asociální" vězně. Volba místa poblíž československé hranice nebyla náhodná - již v této době plánovalo německé vedení a armáda zničení Československa. Velkou roli však hrála též přítomnost významných granitových nalezišť, neboť Flossenbürg patřil mezi tábory, jejichž cílem bylo maximální využití otrocké síly vězňů ve prospěch válečného zbrojení nacistického Německa. (<http://holocaust.cz/cz2/history/camps/flossenbuerg> 28.2. 2012 16:09) Až do osvobození v dubnu 1945 prošlo táborem přibližně 100000 vězňů, z nichž nejméně 30000 zahynulo.

⁸⁷ překlad z Nj- „Existuje jedna cesta ke svobodě.“

zakázáno stýkat se s ostatními vězni.⁸⁸ Každý barák byl rozdělen na dvě poloviny a v každé byla ložnice a denní místnost. Zpočátku spalo v ložnici na palandách kolem 120 vězňů. Majetkem vězně byla pouze miska na jídlo, nůž, lžice a hrnek na pití. Od 20:00 byla večerka, vězni nesměli opustit blok, výjimečné případy jako vážné onemocnění nebo smrt označovalo světlo zelené žárovky. Tělo mrtvého se však uklízelo až ráno, aby se za něj mohl vybrat denní příděl chleba. Signální světlo v červené barvě označovalo eventuální vzporu vězňů. Celý tábor ale i pracovní prostor byly ohraničeny 4 metry vysokým drátěným plotem a příkopem, prostor mezi nimi byl vyplněn ostnatým drátem. Z dřevěných věží vzdálených od sebe 25 metrů dohlížela na tábor ozbrojená stráž, v noci byl tábor osvětlen reflektory. Při pokusu některého z vězňů museli ostatní bez jídla stát na nástupišti a čekat až bude uprchlík dopaden. Z Böhmova vyprávění se dozvídáme o důmyslných praktikách týrání vězňů německými dozorci. Záminkou pro tvrdou ránu mohl být například špatně provedený ranní rituál stlaní postele. „Deset, patnáct hlav rozbitých klackem od blokführera⁸⁹ při kontrole lůžek bylo obvyklou denní bilancí. Hodně našich Domažlických má na to památku v podobě jizvy na temeni hlavy.“⁹⁰ Den zde začínal ostrým hvizdem píšťalky, pak následovala snídaně, kterou připravovala předem určená služba. Snídaně se skládala z čehosi podobného kávě a celodenní dávky chleba (400 g, později polovina). Následovala cesta na nástupiště provázená křikem, strkáním, ranami, kopáním a řevem starších z jednotlivých bloků, SS- strážců a kápů (dozorci jednotlivých pracovních oddílů). Na nástupišti tzv. apelplacu hlásily postupně skupiny veliteli stav a počet nemocných, pak se rozešli na svá pracoviště. Nejdříve odpochovala skupina pracující v kamenolomu, ten byl vzdálený asi kilometr od samotného tábora. Na této cestě hlídané strážci se psi se mnoho vězňů pokusilo uniknout, tento pokus však končil únikem ze života, jistou smrtí. Práce v kamenolomu byla tvrdá a nebezpečná. Několik vězňů se ve snaze vyhnout se této nelidské dřině uchýlilo k sebemrzačení, případy zranění končetin s následnou amputací, byly cestou k lehčí práci, jako bylo například uklízení tábora apod. Osud těchto lidí však končil spolu s dalšími „mrzáky“ a starými lidmi neschopnými práce v KT Dachau. Několik vyvolených zastávalo práce lehčí, přímo v táboře a pod střechou. Byli zde řemeslníci, písaři, kuchaři, topiči, pracovníci prádelny a další. Pracovalo se

⁸⁸ BÖHM, Vladimír. K. L. Flossenbürg „koncentrák Domažlických. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s. 23. ISBN 80-902812-6-4

⁸⁹ Blockführer- vedoucí bloku (zde poddůstojníci SS)

⁹⁰ BÖHM, Vladimír. K. L. Flossenbürg „koncentrák Domažlických. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s. 25. ISBN 80-902812-6-4

také v dílnách čalounických, krejčovských obuvnických a například i malířských (zde pracovali i dva malíři z Domažlic Michl a Kuneš), tyto dílny po uspokojení nejnnutnějších potřeb vězňů vyráběly a opravovaly věci pro SS. Řemeslníci opravovali hodinky, vyráběli nábytek, hračky a ozdobné doplňky do domácností. Každý, kdo uměl něco navíc, měl velkou výhodu, nedostával tolik ran. Vězni se podíleli na úpravě horského terénu pro stavbu dalších bloků a na stavbě silnic. Při práci ve vysokém terénu se používala úzkokolejná dráha, která byla příčinou mnoha zranění. „Život v táboře byl životem džungle, kde zvítězil a udržel se na živu jen lstivý a silný – bezohledný. Samotáři však hynuli, ať jejich kvality byly jakkoli silné. Jen kolektiv se udržel na čestných cestách“.⁹¹ Dále se z Böhmova vyprávění dozvídáme: „Mohli jsme často pozorovat vězně, jak týden po týdnu chátrá nejen tělesně, ale i duševně a hlavně morálně. Byli to kdysi lidé vysokých postavení, i s akademickými tituly, kteří klesli tak, že hleděli jen na sebe, jejichž cílem života se stal jen naplněný žaludek, stáhli se do své ulity nejhrubšího egoismu, aby nakonec zahynuli mnohem dříve nežli ti, kteří zůstali i za nejhorsších podmínek čestnými lidmi a upřímnými kamarády“.⁹² Ve strastiplných podmínkách života v táboře se lidské charaktery měnily k nepoznání, ovlivňovány prostou touhou o přežití. Světlou stránkou života v táboře byl například malý orchestr sestavený z vězňů, jeho mistrem byl Domažličan Solfronk. V. Böhm říká: „Nezapomenu nikdy na české koledy a vánoční písně, obratně vložené do programu na vánoce roku 1940. Ani náš domažlický Z nebe posel vychází, hraný jinak o vánocích z věže, nám tam nescházel.“⁹³ Z Böhmova vyprávění plyne, že se v táboře našlo i mnoho krutých vězňů, kteří své spoluvězně špehovali, udávali, bili a kradli jim jejich schované jídlo. Někteří z těchto „surovců“ a vrahů byli odveleni jako kápové⁹⁴ do vyhlášených táborů Osvětim a Mauthausen. V táboře bylo mnoho nemocí a nemocných, hlad a vyčerpání způsobené nelidskou prací byli příčinou nedůstojné smrti. V zimě, která byla v horském prostředí tábora velmi krutá, trpěli lidé podchlazením a omrzlinami, které si vynutily následné amputace. To, že vězeň zmrznul ve stoje, nebylo vzhledem k chatrnému oblečení ničím výjimečným. Böhm měl dovoleno psát dopisy domů. Každé čtyři týdny dostal 2 listy papíru s předtištěnými linkami a hlavičkou tábora. Na tomto dopisním papíru bylo

---

⁹¹ <http://www.v-art.cz/mvc/strojopisny-samizdat/kudy-jsem-chodival/prosim-skalpel.htm> 4.3.2012 17:21

⁹² <http://www.v-art.cz/mvc/strojopisny-samizdat/kudy-jsem-chodival/prosim-skalpel.htm> 4.3.2012 17:21

⁹³ BÖHM, Vladimír. K. L. Flossenbürg „koncentrák Domažlických. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s. 37. ISBN 80-902812-6-4

⁹⁴ vůdce, hlava, dozorce z řad vězňů (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kapo> 4.3.2012 17:33)

vzkázáno, že datum propuštění se může změnit, a je bezpředmětné se na toto ptát. Vězňové nesměli psát nic o dění v táboře a nesměli si požádat o balíčky. Rodiny jim mohly poslat hotovost v markách, ta byla vedena u táborových písařů, vězňům se z ní odečítaly částky, když si něco koupili. V omezeném množství se dalo v kantýně koupit kuřivo, žvýkáci tabák, dýmky, špičky a občas i různé méněcenné konzervy. Zdroje této kantýny však brzy došly. Prostředí v táboře přálo různým podvodům a hlavně výměnnému obchodu, směňovalo se hlavně kuřivo a chléb. Jednou za čtyři týdny se vězni koupali, sprcha však probíhala téměř za poklusu, prádlo se měnilo každých 6-8 týdnů. Jediné, čeho se vězňům ve Flossenbürgu dostávalo pravidelně, byly tresty. Mezi nejběžnější patřilo 15-75 ran býkovcem⁹⁵, v zimě polévání studenou vodou, omezení stravy a vody, věšení za ruce svázané za zády do omdlení z bolesti, pak byl vězeň sundán, ošetření vykloubených ramen a podlitin se ale nekonalo. Často byli vězni také týráni speciálně vycvičenými vlčáky, ti byli poštváni na vysvlečeného vězně a potrhali ho, vězeň už posléze nebyl ošetřen. S ranami od ostrých zubů vlčáků byli vězni dobiti a spáleni v krematoriu. Pokud byl nějaký z vězňů odsouzen k smrti, byl tento rozsudek vykonán až večer po práci. Popravy v táboře probíhaly zastřelením, tyto na přímý rozkaz Himmlera nebo oběšením z rozkazu velitele tábora. Böhm ve svých pamětech říká: „*Nezapomeneme nikdy na popravu tří bratří, kdy nejstarší musel své dva mladší bratry donést ještě teplé do pece krematoria a pak se postavit nakonec sám před ústí pušek.*“⁹⁶ Aby se nemusely prát krví potřísněné stejnokroje z popravy, byli odsouzení předem vysvlečeni donaha. Zařazení do trestného komanda se žlutým terčem na zádech znamenalo nasazení na nejtěžší práce v kamenolomu, které probíhaly v poklusu. Do trestného komanda byli zařazení také homosexuálové označení žlutým pruhem přes trojúhelník a Židé označení typickou žlutou Davidovou hvězdou⁹⁷. Zločinci z povolání byli označeni zeleným trojúhelníkem, političtí vězňové měli na svých stejnokrojích vyšitý červený trojúhelník, který směřoval hrotem dolů a počáteční písmeno své národnosti, Češi zde měli na rozdíl od jiných táborů, kde se běžně používalo T (Tscheche), černé C, Poláci P a Němci měli jen červený trojúhelník bez písmene. Červený trojúhelník s hrotem nahoru měli příslušníci Wehrmachtu, dopadení emigranti měli fialový a vojenskou službu odepírající vyznavači Bible a příslušníci

---

⁹⁵ karabáč, důtky

⁹⁶ BÖHM, Vladimír. K. L. Flossenbürg „koncentrák Domažlických. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s. 47. ISBN 80-902812-6-4

⁹⁷ symbol šesticípé hvězdy tvořené dvěma rovnostrannými trojúhelníky

různých sekt měli trojúhelník modrý. V táboře se nacházel také barák, ve kterém byl umístěn revír neboli lazaret. Rozdělení do čtyř oddělení podle druhu chorob bylo spíše teoretické. V praxi však čisté oddělení, kde měly být prováděny operace, sloužilo jako ozdravovna pro prominenty a z oddělení, kde měly být léčeny hnisavé rány, byl „zapadákov“ pro umírající. Vedoucími oddělení byli ošetřovatelé neboli pflégři, až na výjimky diletanti. Tito laici často prováděli operace, které však neměly velkou šanci na úspěch kvůli svému neodbornému provedení. Böhm také vypovídá o neinteligenci, surovosti, zvrhlosti a perverznosti praktik některých ošetřovatelů. Každému ošetřovateli na oddělení byl přidělen pomocník, který s lehčími pacienty nebo rekonvalescenty umýval podlahy, nosil kotle s jídlem a odnášel mrtvoly. Böhm dále uvádí: *„Léčení bylo více nežli nedostatečné, hygiena nemocných nemožná, nedostatek léků a prostředků, špatná strava, zima, nemožnost zotavení a rekonvalescence, nedostatek lůžek, předčasné propuštění nedohojených, odmítání přijetí i těžce nemocných, hlavně takových, kde laici nemohli poznat, že jde opravdu o těžkou chorobu.“*⁹⁸ Böhm také mluví o obětech z řad Domažlických občanů. Obětí nákazy skvrnitého tyfu se stal Jan Ticháček, další z Domažličanů Goldschneider a Freud zemřeli vlivem vysilení, přímo před svým bratrem byl zastřelen Arnošt Löwenthal. Jak Böhm říká: *„Podlomené zdraví, zkomolené prsty a hojně jizev si přinesla domů většina z nás“*⁹⁹, ale hodně navrátilců zemřelo na následky surového zacházení až doma. Přijeli vyhublí na kost, kůži opálenou od horského slunce, tváře měli „ozdobené“ hnědofialovými krevními podlitinami, bez svalstva- břicho vpadlé a hýždě jen samá kost, vystouplé klouby a nohy a ruce jako tyčky. *Táborem prošlo zhruba 100 tisíc vězňů, z nichž zde prokazatelně zemřelo zhruba 30 tisíc. Vzhledem ke zmatku v evidenci na konci války však zemřelých bylo pravděpodobně ještě více.*¹⁰⁰ Během internace zemřelo v KT Flossenbürg celkem 5 ze 150 domažlických vězňů zatčených během „Smudkovy aféry“, dalších 5 vězňů zatčených později v táboře také zahynulo. 20 vězňů bylo z tábora propuštěno už v průběhu roku 1940, nejvíce jich bylo propuštěno roku 1941 (87) a 6 vězňů se z tábora vrátilo až po konci války.¹⁰¹

---

⁹⁸BÖHM, Vladimír. K. L. Flossenbürg „koncentrák Domažlických. In *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2003. s. 53. ISBN 80-902812-6-4

⁹⁹ tamtéž s. 55

¹⁰⁰ <http://holocaust.cz/cz2/history/camps/flossenbuerg> (9.3.2012 16:58)

¹⁰¹ Archiv muzea Chodska v Domažlicích, D2/ 3, 2. světová válka, koncentrační tábory.

7 ROK 1945- SPECIFIKA OSVOBOZENÍ

7.1 Postup amerických jednotek

Na jaře roku 1945 se na území bojového úseku Domažlice nacházela skupina německých armád Mitte (Střed), kterou vedl polní maršál Ferdinand Schörner. Začátkem dubna umístily německé jednotky při ústupu svůj štáb v Mrákově¹⁰², odkud měla být zajišťována ochrana západní hranice v prostoru Všeruby- Folmava. Úkol zaútočit na tuto skupinu připadl 3. US armádě generála George Pattona. Ten se se svojí jednotkou dostal do Evropy během vylovení spojeneckých vojsk v Normandii v červnu 1944. 3. US Army¹⁰³ postupovala Francií až do Arden, kde její svazky narazily na silnou německou ofenzívu. Díky spojení s 1. US Army se podařilo německý postup zastavit a vytlačit Němce z dobytého ardenského výběžku. V březnu 1945 jednotky překročily Rýn a 3. US Army pokračovala v postupu směrem k Československu a Rakousku. Ke konci dubna 1945 byl k 3. US armádě připojen V. armádní sbor od 1. US Army, v jehož svazku působila 2. americká pěší divize tzv. Indianhead.¹⁰⁴ 3. US Army se svým V. a XII. armádním sborem vstoupila na území ČSR jako osvoboditelka a generál George Patton se díky ní stal hrdinou osvobození významné části regionu. *XII. US armádní sbor 3. US armády spolupracoval na domažlickém úseku do 4. května 1945 s 90. US pěší divizí a s 2. jízdní (mechanizovanou) průzkumnou skupinou (2. CRG¹⁰⁵), jejichž úkolem bylo obsadit hraniční hřeben Hornofalckého resp. Českého lesa¹⁰⁶.* Dále měly americké jednotky připravit počáteční stanoviště pro finální útok do Čech. Počáteční ojedinělé střety obou armád se vyostřily potom, co byly oslabené divize Wehrmachtu 490. a 492. a jednotky SS (dále školní prapory a domobrana) posíleny 11. tankovou divizí (ta měla užitečné zkušenosti z bojů na východní i západní frontě). 11. tanková divize se stala součástí 7. německé armády, jejímž úkolem bylo bránit vstup do českého prostoru. K prvnímu střetu 90. US pěší divize a 2. CRG s německým vojskem došlo na severozápadním úseku domažlické fronty. Bojovalo se o obce a osady Pleš/ Plöß, Václav/Wenzelsdorf, Lučina/Grafenried. Také v prostoru Furth in Wald

---

¹⁰² ROUČKA, Zdeněk. --a přinesli nám svobodu = --and along came freedom. 1. vyd. Plzeň : ZR & T Plzeň, 2005. ISBN 80-239-4702-8

¹⁰³ 3. US Army= 3. americká armáda

¹⁰⁴ 2nd Infantry Division „Indianhead“ = 2. pěší divize „indiánská“

¹⁰⁵ Cavalry Reconnaissance Group (CRG)= jízdní průzkumná jednotka- překlad z Aj.

¹⁰⁶ BALCAR, Bohuslav. Situace na bojovém úseku Domažlicko. In *Hvězdy a pruhu nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 27- 35. ISBN 978-80-254-6865-4.

a Waldmünchenu probíhaly několikadenní ostré boje se ztrátami na obou stranách. 30. dubna 1945 90. US pěší divize konečně osvobodila osadu Capartice. Téhož dne byla přes silný odpor nepřítele získána zpět Folmava, Česká Kubice a Babylon. Tvrdý zápas 90. US divize nastal také o obec Všeruby/Neumark. Boje a bombardování Všerub a okolí americkým dělostřelectvem probíhaly až do 3. května. Toho dne nechal německý starosta kvůli odchodu německé obranné jednotky vyvěsit bílé prapory. 26. dubna bylo americkým bombardováním těžce poškozeno Klenčí pod Čerchovem, osvobozeno bylo až 1. května. Den poté, tedy 2. května 1945, byl osvobozen Postřekov. 4. května se před americkými jednotkami ve Všerubech¹⁰⁷ objevilo německé vozidlo s bílou vlajkou. Ve vozidle byly zástupci velitele 11. německé tankové divize generála Wenda von Wietersheima, kteří byli pověřeni jednáním o kapitulaci *části 11. pancéřové divize v síle téměř 7000 mužů, 85 obrněných transportérů, 27 tanků a děl různých ráží*¹⁰⁸. Vyjednační major Voigtmann a nadporučík Knorr s tlumočníky požádali o rozhovor s velícím důstojníkem. Generál Earston, velitel 90. US pěší divize, po konzultaci s generálem Pattonem německé kapitulací podmínky přijal. Byl dohodnut směr odchodu kapitulujících jednotek do zajetí a americká strana se zavázala, že informuje svoje vzdušné síly. Jednotky 90. US pěší divize a 2. jízdní průzkumné skupiny se měly přesunout podél české hranice na jih, kde měly připravit prostor pro 4. US obrněnou divizi. Dobyty prostor předaly jednotky 2. US pěší divize z V. US armádního sboru. Jednotky 2. US pěší divize „Indianhead“ zahájily další postup ve směru na Domažlice 5. května 1945. Rozděleny do tří proudů začaly vstupovat na území protektorátu Čechy a Morava. Jako první vstoupily do Domažlic jednotky 38. pluku, dorazily z jihu přes Stráž. Jihovýchodním směrem postupoval 9. pluk pod vedením plukovníka Philipa Gindera. Tento pluk začal s osvobozováním Kdyně a Kouta na Šumavě. Během 5. května do Domažlic dorazily jednotky z Babylonu a Klenčí pod Čerchovem. *Část tankového 741. praporu v sestavě 2. US pěší divize vyrazila na Poběžovice a Horšovský Týn*¹⁰⁹. Jednotky dále postupovaly přes Holýšov, Stod, Chotěšov a Zbůch do Plzně, ta už byla osvobozena 16. US obrněnou divizí.

---

¹⁰⁷ MAREK, Jindřich. *Šeříkový sólokapr : příběhy spojeneckých novinářů a vojáků z května 1945*. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2002. s. 142. ISBN 80-85280-81-7

¹⁰⁸ tamtéž

¹⁰⁹ BALCAR, Bohuslav. Situace na bojovém úseku Domažlicko. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 27- 35. ISBN 978-80-254-6865-4

7.1.2 Časová osa postupu jednotek US Army na území Chodska a Domažlicka

- 28. dubna 1945-** obsazení známého hřebčína s lipicánskými koňmi v Hostouni
- 30. dubna 1945-** obsazení Folmavy a České Kubice, postup na Babylon a po urputných bojích také na Capartice
- 1. května 1945-** osvobozeno Klenčí pod Čerchovem, Chodov, Trhanov, Pec pod Čerchovem, Tlumačov
- 2. května 1945-** 90. US pěší divize osvobozuje Postřekov, 2. CRG vstupuje do Bělé nad Radbůzou
- 3. května 1945-** 90. US pěší divize osvobozuje Všeruby
- 4. května 1945-** 2. US pěší divize střídá ve Všerubech 90. US pěší divizi
- 5. května 1945-** 2. US pěší divize osvobozuje Domažlice, Kout na Šumavě, Kdyni, Poběžovice a Horšovský Týn
- 6. května 1945-** 2. US pěší divize vstupuje do Staňkova a Holýšova

7.2 Lesní boje na chodském pomezí

V dubnu 1945 se americké jednotky pokoušely proniknout na československé území a obsadit zdejší hraniční přechody. Na odpor se jim však postavila německá 11. pancéřová divize, která vytvořila souvislou obrannou linii v úseku Folmava-Maxov-Všeruby. Německé jednotky se nakonec ve Všerubech vzdaly, ale ke ztrátám došlo na obou stranách. Další boje byly svedeny o dnešní hraniční přechod Lísková (Haselbach) a silnici spojující ji s Caparticemi. V hustě zalesněném prostoru měly německé jednotky značné možnosti a využily terénu pro vystavění silné obranné linie. Vybudování zátarasů z pokácených stromů (Roučka uvádí, že bylo použito až 8000 stromů)¹¹⁰ umožnilo připravit dobře postavené kryté palebné pozice, ze kterých se jim podařilo překvapit americké vojáky silnou nepřátelskou palbou. Při tomto ostřelování padlo šest amerických vojáků a byly zničeny dva tanky typu Sherman¹¹¹. První tank byl zneškodněn třemi dělostřeleckými granáty. Byli v něm zraněni 3 vojáci a zahynul zde Paul H. Shannon. Druhý tank se po zásahu do pásů ještě pokoušel manévrovat, ale po dalších dvou zásazích zůstal odstaven. Třetímu tanku, který byl nepřítelem také

¹¹⁰ Roučka, Zdeněk. 1958-. *--a přinesli nám svobodu = --and along came freedom*. 1. vyd. Plzeň : ZR & T Plzeň, 2005. ISBN 80-239-4702-8

¹¹¹ DRBAL, Martin. Lesní bitva pod Čerchovem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 60- 65. ISBN 978-80-254-6865-4

zasazen, se zdařilo vycouvat ze silnice a schovat se v lese. Podle Martina Drbala měl prapor po cestě z Waldmünchenu do Československa urazit 13 km, při postupu se tanky nacházely asi 400 m za pěchotou.¹¹² Německá strana vedla dělostřeleckou palbu, ta byla ještě posílena střelbou z několika samohybných děl, z minometů a pěchotních zbraní. *I přesto se americké pěchotě při postupu dařilo čistit od nepřítele obě strany silnice až do hloubky 350 m.*¹¹³ Až ve večerních hodinách 30. dubna 1945 zaznamenaly americké jednotky výraznější postup. 2. a 3. praporu 358. pěšího pluku se podařilo zachytit v Caparticích, které se nachází na hřebenu pohraničních hor a na vrcholu nejvyšší hory Českého lesa, na Čerchově (1042 m n. m.). Dobytím Capartic Američané získali postavení v tomto úseku pevně do svých rukou. Současně ovládl sousední 3. prapor 359. pěšího pluku Českou Kubici, kde byl americký postup směrem na Babylon zastaven i za cenu dvou německých tanků. Druhý den, v úterý 1. května 1945, zahájily americké jednotky postup na chodské vesnice Chodov a Klenčí pod Čerchovem. Vojáky 358. pěšího pluku dělily od obcí pouhé dva kilometry. Ustupující německé jednotky vyklízely prostor pod krytem dělostřelecké palby. Při svém odchodu však zničily podstavec pomníku regionálně významného literáta Jindřicha Šimona Baara¹¹⁴. V dopoledních hodinách pak roty I a K osvobodily Klenčí a Chodov. Tyto boje byly pro americkou 90. pěší divizi úspěchem na poslední chvíli, v té době již padlo rozhodnutí, že bude na chodském úseku nahrazena 2. pěší divizí (Indianhead).

O bojích na zátarasy zablokované silnici vypovídá hlášení 3. praporu 358. pěšího pluku:
Pondělí 30. dubna 1945:

6:30 Předsunuté velitelské stanoviště, s pozorovací skupinou dělostřelců a ubytovateli opouštějí velitelství praporu. Střelecké roty startují na nákladních autech k postupu vpřed spolu s přidělenými obrněnci.

7:50 Přední části praporu vstupují do Československa, sesednutí z nákladních aut, další postup je prováděn pěšky.

8:15 Předsunuté velitelské stanoviště je umístěno v prostoru 608029 těsně před československými hranicemi u bavorské obce Holl.

---

¹¹² DRBAL, Martin. Lesní bitva pod Čerchovem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010, s. 60- 65. ISBN 978-80-254-6865-4

¹¹³ DRBAL, Martin. Lesní bitva pod Čerchovem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010, s. 60- 65. ISBN 978-80-254-6865-4

¹¹⁴ MAREK, Jindřich. *Šeříkovy sólokapr : příběhy spojeneckých novinářů a vojáků z května 1945*. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2002. s. 142. ISBN 80-85280-81-7

9:30 Týl praporu se umístil v bavorské obci Ast.

10:30 Roty hlásí vyčištění dvou silničních zátarasů a vzetí 12 Němců do zajetí.

11:00 Počasí se velmi nepříjemně změnilo. Operační činnost nyní provází silně foukající vítr a také husté sněžení.

11:05 Rota K hlásí německou dělostřeleckou palbu z prostoru obce Klenčí s žádostí o odvetnou palbu na toto místo.

11:25 Rota I hlásí, že se dostala do kulometné palby v úseku Černá Řeka.

12:15 Posledních 25 minut zasahovala nepřátelská dělostřelecká palba v čtyřminutových intervalech jednotlivými ranami prostor umístění velitelství a týlu praporu.

12:20 Roty I a K žádají doručit nosítka pro raněné.

14:00 Zraněný tankista hlásí, že dva naše tanky byly zasaženy. Máme jednoho mrtvého a osm raněných.

14:40 Z pozorovatelny hlásí, že je slyšet nezvyklý pohyb automobilů, a žádají proto vyslat na průzkum letoun Piper L-4 Cub.

14:45 Roty jsou nyní zhruba v polovině cesty uprostřed lesů. Nyní se pokusí zničit tank či samohybné dělo, které zasáhlo naše dva tanky. Roty zatím narazily na palbu přinejmenším ze dvou 80mm, dvou 120mm a dvou 150mm minometů a také již zmíněného tanku i samohybného děla.

14:50 Pozorovatelna hlásí, že roty jsou v těžkém boji, potřebovaly by plukovní protitanková děla ke krytí boků.

15:05 Velitel pluku řekl, že chce vyčistit lesy před setměním.

15:20 Rota K hlásí zničení jednoho nepřátelského tanku a také získání čtyř zajatců. Husté sněžení pokračuje.

16:15 Ženisté hlásí, že zničený tank byl Pz-IV. Pozorovatelna hlásí zvuk nepřátelského tanku zprava.

16:20 Velitel pluku přišel na SV praporu a řekl, že chce poslat četu PT děl 2. praporu k pomoci při ničení silničních zátarasů.

18:00 Pozorovatelna hlásí, že roty jsou napadeny 2 tanky a 7 kulometry.

19:30 Roty jsou v tuhé palbě a nebudou schopny dosáhnout cíle do setmění. Budou zkoušet proniknout obrannou linií nepřítele podél severní strany hlavní silnice.

20:15 Je nyní nezbytné vzdát se tohoto plánu, protože rota K narazila na 200 Krauts¹¹⁵ v lesích severně od silnice a rota I se dostala do silné palby, když se pokusila dostat do pozice.

20:30 Povolena žádost umožnit všem rotám zastavit zatím postup v místě CAPARTICE.

Za den bylo získáno 110 zajatců a prapor utrpěl za týž den celkové ztráty v počtu 40 mužů – včetně 6 zabitých.¹¹⁶ Dle Martina Drbala byli zabiti tito američtí vojáci: George F. McFarland, Philip C. Rocker, George L. Young, Albert L. Ford a Walter I. Buchanan, všichni členové 358. pluku 90. pěší divize. Dále byl zabit tankista Paul H. Shannon. 34 mužů bylo zraněno, ti byli transportováni do polního obvaziště na louce u Lískové.¹¹⁷ Na německé straně jsou známa jména 11 padlých: *Heinrich Birkenfeld, Josef Loy, Josef Rühlsamt, Franz Swatosch, Werner Wolf, voj. Walter Hauschmann, svob. Hugo Deminger, svob. Karl Ott, čet. Wilhelm Dobner, poddůst. Stephan Sienel a npor. Walter Wetzstein – velitel 7. roty 15. praporu tank. granátníků.*¹¹⁸

Na památku padlých amerických vojáků v bitvě na lesním úseku Lísková-Výhledy je umístěn na Výhledech, nedaleko pomníku J. Š. Baara, i pomník věnovaný příslušníkům 358. pěšího pluku, 90. US divize.¹¹⁹

7.3 Letecké boje nad Domažlickem

Ke konci války ovládali vzdušný prostor nad Domažlicemi americké stíhací a bitevní letouny, lidově také nazývané kotláři a hloubkaři. V posledních měsících 2. světové války ovládly prostor nejen nad Domažlicemi americké Thunderbolty, Mustangy a Lightningy 8. a 15. letecké armády. Taktické útoky letecké armády byly směřovány na železniční a silniční dopravu, letiště a vojenské transporty. Karel Foud uvádí, že jen 23. února 1945 bylo na trati Plzeň-Furth in Wald zničeno sedm lokomotiv. 25. února 1945 napadlo několik Lightningů P-38 na domažlickém nádraží transport Todtovy pracovní

---

¹¹⁵ zde „skopčáků“ tedy Němců

¹¹⁶ MAREK, Jindřich. *Šeříkový sólokapr : příběhy spojeneckých novinářů a vojáků z května 1945*. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2002. s. 141. ISBN 80-85280-81-7

¹¹⁷ DRBAL, Martin. Lesní bitva pod Čerchovem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 60- 65. ISBN 978-80-254-6865-4

¹¹⁸ tamtéž, s. 62

¹¹⁹ viz Přílohy obr. 9

organizace.¹²⁰ Z vagónů zasažených padesáti střelami ráže 12,7mm bylo vyproštěno na sedmdesát mrtvých a zraněných palubními zbraněmi a střepinami z bomb.¹²¹ Když 26. dubna letěla nad Klenčím pod Čerchovem formace amerických Thunderboltů, objevila průzkumná letadla 9. letecké armády na náměstí pohyb vojenské kolony. Z. Roučka zmiňuje, že starosta městečka Klenčí Mack a německý velitel četnické stanice byli vyzváni ke kapitulaci, tu však nepřijali. Následky toho popisuje kronika Klenčí pod Čerchovem takto: „*Kolem půl osmé hodiny večerní nastalo nad Klenčím hučení letadel. Letělo jich od Čerchova 8 za sebou. Zakroužila několikrát nad Klenčím a brzy první bombu pustily v dolejší části našeho městečka u Karbanovic stodoly a v malém okamžiku se sypaly bomby ve všech částech Klenčí. Moře plamenů vyráželo ze šindelových střech a obytných stavení, obléhalo celé městečko rudým kruhem. Skoro polovic Klenčí stálo tu bez přístřeší, ožebračeno s holýma rukama.*“¹²² Následky bombardování byly pro obyvatele městečka žalostné. Stavení hořela jedno od druhého, celkem podle Fouda shořelo 20 obytných a 33 hospodářských budov a dalších 146 bylo poškozeno.¹²³ Dále došlo k americkému leteckému zásahu 30. dubna 1945, kdy v aleji mezi Klenčím a Trhanovem projížděla německá kolona vozidel. Formace amerických stíhaček na německou kolonu zaútočila, avšak nepřítel reagoval zpětnou palbou. Při akci se jedna z amerických stíhaček zřítíla. *V jejích troskách zahynul příslušník amerického letectva Virgil Paul Kirkham*¹²⁴. *Byl to poslední americký stíhač, který padl v boji na evropské frontě v letech 2. Světové války!*¹²⁵ Zápis v kronice obce Újezd k této události uvádí: „*30. dubna o polednách napadli američtí hloubkaři pozice Němců v Trhanově na železniční stanici. Jeden letec zraněn, narazil na stromy v Zadní Hoře pod Hrádkem a havaroval. Letadlo svou silou přeráželo lesní stromy a roztránilo se. Letec v něm uhořel, (npor. Virgil Paul Kirkham, nar. 27. 11. 1924 a Troutdale, Oregon, USA).*“¹²⁶ Masivnějšího rozsahu strategických leteckých náletů však bylo celé Chodsko potažmo Domažlicko ušetřeno. Následky uvedených leteckých akcí byly tragické, avšak ve srovnání s ostatními lokalitami a bojišti byly pouze bezvýznamnými.

---

¹²⁰ Todtova pracovní organizace vznikla v r. 1938 jako státní polovojenská organizace. Příslušníci se podíleli na stavbě silnic a opevnění. <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/293> (3. 4. 2012, 23:01)

¹²¹ FOUĐ, Karel. Letecká válka nad Domažlickem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 96- 110. ISBN 978-80-254-6865-4

¹²² tamtéž s. 101

¹²³ FOUĐ, Karel. Letecká válka nad Domažlickem. In *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*. BALCAR Bohuslav. 1. vyd. Kdyně : RB Print, 2010. s. 96- 110. ISBN 978-80-254-6865-4

¹²⁴ viz Přílohy obr. 10 a obr. 11

¹²⁵ tamtéž s. 103

¹²⁶ PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 40.

7.4 Osvobození Domažlic

Jaro 1945 znamenalo pro Domažlice časté přelety a útoky amerického hloubkového letectva a ani transporty zajatců a pochody vězňů z koncentračních táborů se Domažlicím nevyhnuly. Potom, co se Američanům podařilo zničit všechny železniční uzly, musely se skupiny ztýraných vězňů z koncentračních táborů pohybovat v doprovodu SS pěšky. Dunění ze střelby, v důsledku přiblížení fronty, bylo na doslech chodské metropole koncem dubna. *V Domažlicích se už 27. a 28. dubna 1945 německý okresní hejtman a tamější vojenský velitel na jedné straně a české zastupitelstvo na straně druhé shodli na tom, že Němci nebudou Domažlice hájit. Německá vojska měla podle této dohody město opustit. Až se budou blížit Američané, mají se vyvěsit bílé vlajky, aby se tak město ochránilo před americkými útoky*¹²⁷. Několik dnů byly ostřelovány americkými jednotkami i samotné Domažlice. Například 28. dubna 1945 došlo k ostřelování, při kterém byl ve věku 19 let zabit mlynářský pomocník Miroslav Plachý. Pamětník Jan Vrba byl u toho, když mladíka přinesli do nemocnice k ošetření a uvádí: „... právě byl donesen těžce zraněný mlynářský pomocník Plachý, který ve chvíli rozprasku třetího granátu přecházel náměstí s věkou chleba v podpaží. Domů už ji nedonesl. Když jsme k němu s lékaři vyběhli ze sklepa (z krytu), byl v hlubokém bezvědomí, z něhož se neprobral, poněvadž byl zasažen střepinou do hlavy, až mu vyhrzl mozek.“¹²⁸ Ostřelování města zapříčinilo okamžité vyvěšení bílých praporů. *Ty ale musely být z rozkazu německého velení vzápětí staženy a rozhlas oznámil, že majitelé ověšených domů budou popraveni.*¹²⁹ Prapory byly tedy z domů sundány. Domažličtí občané už dlouho očekávali příchod osvoboditelů. Fakt, že se na Hrádku na triangulační věži 4. května objevila československá vlajka, vzbudil v obyvatelích Domažlic upřímné nadšení.¹³⁰ To už chodským krajem projížděla německá vojenská technika na místa, kde se nacisté hromadně vzdávali. Německé jednotky opustily domažlická kasárna až v noci na 5. května. Domažlice osvobodili američtí vojáci z 2. pěší divize generálmajora Robertsona. Indiáni, jak se přezdívalo vojákům 2. pěší divize podle nášivky na rameni s indiánskou hlavou, přišli směrem od Stráže a Nevolic a postupovali na náměstí kolem Chodského hradu, tam už je vítali Domažličtí. Dorazili

¹²⁷ <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007071027> (3. 4. 2012, 23:03)

¹²⁸ VRBA, Jan. 1889-1961. *Chodský bílý týden : pamětní záznamy : psáno v letech 1945-1946*. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2001. s. 82. ISBN 80-902812-2-2

¹²⁹ ROUČKA, Zdeněk. 1958-. *--a přinesli nám svobodu = --and along came freedom*. 1. vyd. Plzeň : ZR & T Plzeň, 2005. ISBN 80-239-4702-8

¹³⁰ tamtéž

před třináctou hodinou 5. května 1945 a zanedlouho je následoval 741. tankový prapor s dalšími pěšími jednotkami, který přicházel od Havlovic. Město osvobodily oddíly 38. pěšího pluku pod vedením kapitána Freda Hirrese a poručíka Roberta Gillberta. Jan Vrba ve svých pamětech píše: „Došel jsem mezi stromy kaštanové aleje před klášterem, když jsem zahlédl první americké hlídky, postupující s automatickými puškami v rukou připravenými k palbě, ulicí od Chodského hradu k rohu náměstí, které již doslova tonulo v záplavě vlajek a praporů naší republiky i spojeneckých velmocí... Těžko lze vyličít slovy, jak bouřlivý jásot se zvedl, když se objevili první američtí vojáci na domažlickém náměstí.“¹³¹ V okolí chodské metropole došlo už jen k ojedinělým střetům, samotné Domažlice byly osvobozeny téměř bez boje. Na odpor se postavilo jen několik německých vojáků, kteří se zabarikádovали ve sklepě Sequensova domu.¹³² Část amerických jednotek odsud postupovala dále směrem na Plzeň.

Život v Domažlicích se po osvobození začal pomalu vracet do takřka normálních kolejí. Vrba dále uvádí, že: „za necelé tři hodiny byl již na radnici ustaven místní národní výbor a oznámen rozhlasem občanstvu i s vyhotoveným prohlášením.“¹³³ Záhy po osvobození se na Domažlicku z dobrovolníků vytvořila ozbrojená skupina v síle 3500 mužů pod názvem Chodský strážní pluk.¹³⁴ Mezi zakládající členy patřili příslušníci odbojové skupiny NIVA. Úkolem pluku bylo vyčistit zbytky zbloudilých německých jednotek z okresu, zajistit klid a pořádek a připravit odsun Němců.¹³⁵ A již 6. května byl v Domažlicích ustaven revoluční Okresní národní výbor. Předsedou se stal Emanuel Beneš, místopředsedy byli Jan Vrba a ing. František Kuncl. Do funkce vládního komisaře pro Domažlice byl jmenován JUDr. Antonín Ekrt, vojenským přidělcem se stal člen NIVY npor. Jaroslav Fahrner. Úkolem revolučního národního výboru byla likvidace následků bombardování, hlavně domažlického nádraží a zabezpečení zásobování. V tehdejší domažlické jízdárně byli vyšetřováni kolaboranti, aktivní členové protektorátních a německých organizací a ti, kteří se za protektorátu přihlásili k Němcům. Němečtí zajatci a aktivní fašisté byli umístěni v internačních táborech.¹³⁶

---

¹³¹ VRBA, Jan. 1889-1961. *Chodský bílý týden : pamětní záznamy : psáno v letech 1945-1946*. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2001. s. 151- 152. ISBN 80-902812-2-2

¹³² PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 45.

¹³³ VRBA, Jan. 1889-1961. *Chodský bílý týden : pamětní záznamy : psáno v letech 1945-1946*. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2001. s. 155. ISBN 80-902812-2-2

¹³⁴ PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 48.

¹³⁵ tamtéž

¹³⁶ PAVLÍK, Roman. *Osvobození : 1945-1990*. Domažlice : Okr. nár. výbor, 1990. s. 48.

ZÁVĚR

Chodsko je známá historická a etnografická oblast v jihozápadních Čechách, události druhé světové války byly pro tento region významným dějinným mezníkem. Na podzim roku 1938 docházelo na chodských hranicích k přepadením a střetům s Němci. V této době se na ochraně státních hranic podílely jednotky Stráže obrany státu (SOS), šest členů příslušejících pod velitelství v Domažlicích přišlo při výkonu služby o život. Vývoj v Německé říši vedené Adolfem Hitlerem a politické události s tím spojené vyústily zabráním a připojením Chodska k Německu 24. listopadu 1938. Další vývoj tohoto regionu byl zábořem nenávratně poznamenán. Připojené ryze české chodské vesnice spadly najednou pod nadvládu nacistického Německa, byly tedy podřízeny německým úřadům a platila zde všechna říšská nařízení. Obyvatelé Chodska nechtěli možnosti připojení jejich kraje k Říši do poslední chvíle věřit a brali tuto skutečnost jakou velkou křivdu, které se na nich dopustila československá vláda a českoslovenští spojenci. Účinná obrana nebo odpor nebyli možné, avšak ve tvrdohlavých a statečných Chodech stále zůstávala naděje v „lepší zítřky“. Slavnou událostí, po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, byla srpnová vavřínecká pouť na kopci nad Domažlicemi, která se stala významnou národní manifestací vyjadřující nesouhlas s německou nadvládou. Kulturní život v Domažlicích dále fungoval, konaly se výstavy a koncerty, avšak spolková činnost byla značně omezena. Židovské obyvatelstvo v Domažlicích bylo silně perzekuováno a místní synagoga byla zničena. Během šesti let okupace na Chodsku vzniklo několik menších i větších odbojových organizací, z nichž se nejvíce prosadila záškodnická skupina NIVA. Několik rodáků z typické chodské vesnice Postřekova se dokonce přihlásilo do českých legií a působilo u anglického letectva. Tragické osudy lidí z Chodska během války jsou popsány na příkladu lékaře Vladimíra Böhma občana Domažlic, který se stal nežádoucí osobou a byl dva a půl roku vězněn v koncentračním táboře Flossenbürg. Po návratu domů se však nevzdal svých vlasteneckých ideálů a zapojil se do odbojové činnosti. Díky práci jemu podobných osobností bylo navázáno spojení se zahraničím a mohly být předávány zprávy americké armádě, která se koncem dubna 1945 přiblížila k západním hranicím republiky. Chodské vesnice byly osvobozeny v průběhu prvních květnových dnů. Metropole Chodska- Domažlice byly osvobozeny příchodem americké armády v odpoledních hodinách 5. května 1945 jednotkami pod velením kapitána Freda Hirrese a poručíka Roberta Gilberta z 38. pěšího pluku 2. pěší divize. V prvních dnech po osvobození byl

v Domažlicích vytvořen revoluční Okresní národní výbor, který se ujal správy. Dále byl z dobrovolníků vytvořen ozbrojený Chodský strážní pluk, který měl za úkol zajistit v kraji pořádek a klid.

Tato práce přináší jedinečnou příležitost k získání ucelených informací o událostech let 1938 až 1945 na Chodsku a v Domažlicích. Její originální přínos spočívá v tom, že je první svého druhu, která komplexně a systematicky popisuje dění na Chodsku ve válečných letech.

RESUMÉ

Chodland is region located in the southwest of the Czech Republic and borders with Germany. Chodland with its center- town Domažlice has distinctive independent character. There are 11 famous Chods settlements: Drazenov, Chodov, Klicov, Klenci pod Cerchovem, Chodska Lhota, Mrakov, Pocinovice, Postrekov, Straz, Tlumacov, Ujezd. In this thesis I am trying to describe events which happened in the region of Chodland during the ages 1938 and 1945. The area of Chodland was annexed to Germany on the 24th of November 1938. The typical Czech Chod villages occupied by 7% minority German inhabitants were connected to the German Reich. Since these days Chodland had become a part of Nazi Germany and all German decrees had to be observed by all the Chods. Then after the Protectorate of Bohemia and Moravia had been established even Domažlice became Nazi-administrated territory. Domažlice were placed under the supervision of Oberlandratbezirk Klattau. There were 129 Jewish inhabitants of Domažlice shot or killed in concentration camps during the 2nd world war. There were created some resistance movements in Chodland, the most important was group NIVA, which cooperated with US Army. Some natives of typical chod village Postrekov have emigrated and became the members of the Royal Air Force in the United Kingdom. Chod villages and Domažlice were liberated by units commanded by Captain Fred Hirres and Lt. Robert Gilbert of the 2nd Battalion, 38th Infantry Regiment, 2nd Infantry Division. The US units reached the Domažlice's Square just before 1 p.m. on the 5th of May 1945.

Today Chodsko is a quiet, green, scenic region, well-known throughout the Czech Republic for its eventful history and typical dialect, songs and dances. This is the region where beautiful Chod costumes and Chod pottery can be seen and where the folk traditions are kept.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

Archiv muzea Chodska, 2. světová válka, D 2/ 1

Archiv muzea Chodska, 2. světová válka, D2/ 2

Archiv muzea Chodska, 2. světová válka, D2/ 3

SOA Domažlice, Archiv města Klenčí pod Čerchovem, N 11, i. č. 110- 114

SOA Domažlice, Archiv města Domažlice, N 1

SOA Domažlice, Archiv obce Chodov, č. k. 5, i. č. 51- 59

SOA Domažlice, Archiv obce Mrákov, č. k. 1, i. č. 11- 22

SOA Domažlice, Archiv obce Tlumačov, č. k. 2, i. č. 28- 29

SOA Domažlice, Český svaz protifašistických bojovníků- okresní výbor Domažlice, N 19- 25

SOA Domažlice, Městský národní výbor Babylon, i. č. 33. Kronika digitalizovaná

SOA Domažlice, Městský národní výbor Babylon, neinventarizováno, Kronika digitalizovaná

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 223

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 228

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 230

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 258

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 262

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 275- 279

SOA Domažlice, Okresní úřad Domažlice, č. k. 298

Posel od Čerchova, ročník LXVII., č. 21, 27, 33, 37, 39-42, 47, 48

Posel od Čerchova, ročník LXVIII., č. 2, 11, 12, 14, 18, 30, 31, 33, 34

Posel Čerchova, ročník LXIX., č. 7, 16

Literatura

BALCAR, Bohuslav. *Hvězdy a pruhy nad Chodskem : sborník. Bohuslav Balcar*. 1. vydání. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2010.

BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; I. díl*. 1. vydání. Domažlice : Resonance, 2003.

BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; II. díl*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009.

BALCAR, Bohuslav. *Chodsko ve stínu hákového kříže : sborník ; III. díl*. 1. vyd. Kdyně : RB Print - Robert Balcar, 2009.

HOFMANN Josef. *Život za pravdu : památník chodského hrdinství : 1938-1945*. 1. vydání. Domažlice : Svaz bojovníků za svobodu, 1949.

KURAL, Václav. VAŠEK, František. *Hitlerova odložená válka za zničení ČSR*. 1. vydání. Praha : Academia, 2008.

LAŠTOVKA, Vojtěch. *Ltci RAF z Domažlicka proti nacismu 1939-1945*. [Domažlice?] : Nakladatelství Českého lesa, 2005.

LÁŠEK, Radan. *Jednotka určení SOS. Díl třetí*. Praha : Codyprint, 2008.

MAREK, Jindřich. *Šeríkový sólokapr : příběhy spojeneckých novinářů a vojáků z května 1945*. 1. vyd. Cheb : Svět křídel, 2002.

PAVLÍK, Roman. *Osvobození*. Domažlice : Okresní národní výbor, 1990.

ROUČKA, Zdeněk. *--a přinesli nám svobodu = --and aking came freedom*. 1. vyd. Plzeň : ZR & T Plzeň, 2005.

ROUČKA, Zdeněk. *Američané a západní Čechy 1945 : unikátní fotografie = Americans in west Bohemia 1945 : exclusive Pictures*. 1. vydání. Plzeň : ZR&T, 2000.

VRBA, Jan. *Chodský bílý týden : pamětní záznamy : psáno v letech 1945-1946*. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2001.

VRBA, Jan. *Chodský černý týden : pamětní záznamy : psáno v letech 1945-1946*. 1. vyd. Domažlice : Resonance, 2001.

Internetové zdroje

<http://www.fronta.cz/straz-obrany-statu-1-dil-od-ustaveni-do-pocatku-roku-1938> (13. 4. 2012, 17:00)

<http://www.klenci.cz/muzeum-jindricha-simona-baara/d-5213/p1=14728> (5. 3. 2012 11:43)

<http://www.v-art.cz/mvc/strojopisny-samizdat/pomnik-jana-sladkeho-koziny.htm> (15. 3. 2012 11:24) a (28. 2. 2012, 16:05)

www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/27651/23715 (18. 3. 2012, 21:48)

<http://www.kkvys.cz/obrazovabr-a-portretni-galerie/40/bohumil-stasek-17unora-1886-8srpna-1948-.html> (19. 3. 2012, 9:57)

http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/pilot-raf-valecny-hrdina-pavel-tauber20120202.html (5. 4. 2012, 21:18) a (4. 3. 2012, 17:21)

<http://domazlice.evangnet.cz/historie/> (5. 4. 2012, 10:48)

<http://holocaust.cz/cz2/history/camps/flossenbuerg> (28. 2. 2012, 16:09) a (9. 3. 2012, 16:58)

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kapo> (4. 3. 2012, 17:33)

<http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007071027> (3. 4. 2012, 23:03)

PŘÍLOHY

Obr. 1- Sťahování Baarovy sochy z pomníku na Výhledech. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 2- Převoz sochy J. Š. Baara do domažlického muzea v Chodském hradě. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 3- Chodská protestní výprava v Praze. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

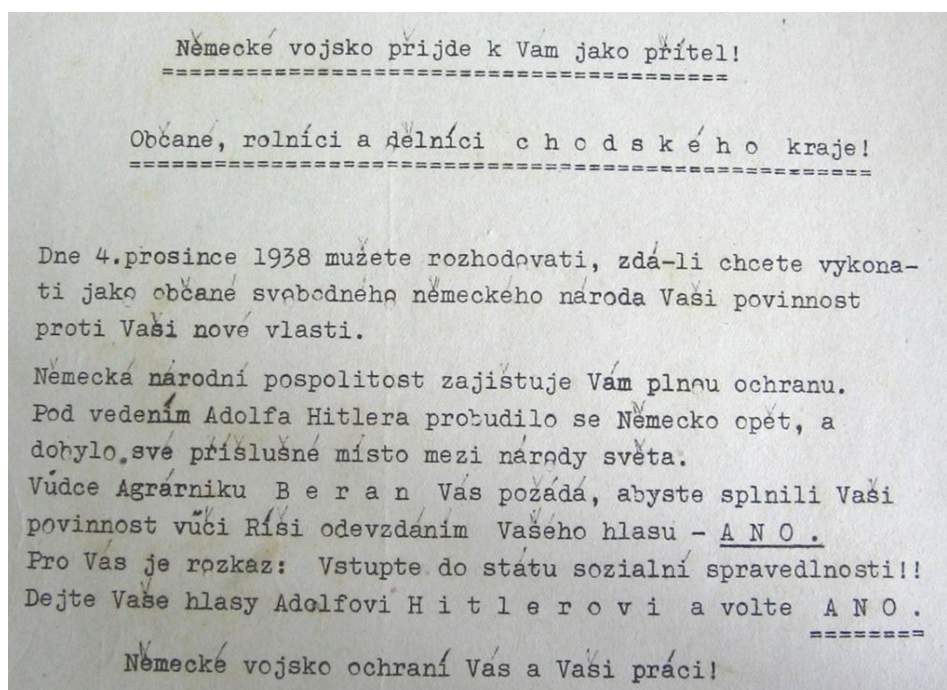

Obr. 4- Němečtí vojáci rozdávají polévku obyvatelstvu. Pec pod Čerchovem roku 1938. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 5- Propagační volební materiál k volbám v zabraném Chodsku, pro „negramotné“ Čechy. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 6- Propagační materiál k doplňovacím volbám do Říšského směru, které se konaly v zabraném Chodsku 4. 12. 1938. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 7- Fotografie z německé vojenské přehlídky konané 29. 3. 1939 na domažlickém náměstí. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 8- Německá delegace při návštěvě Muzea v Domažlicích. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

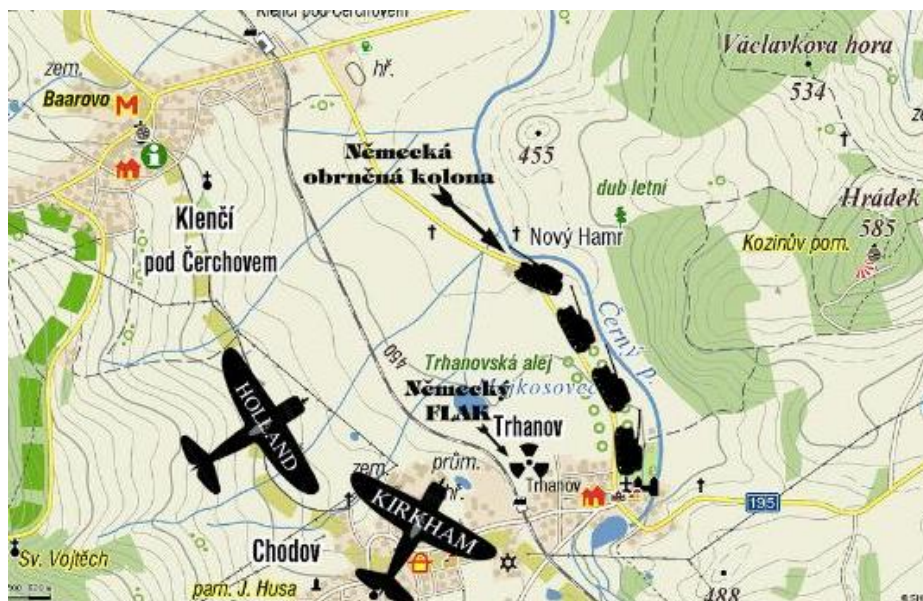

Obr. 9- Pomníček příslušníkům 90. US pěší divize na Výhledech nad Klenčím, kteří padli na přelomu dubna a května 1945 v bojích pod Čerchovem.
<http://lkz.wz.cz/pozvanka.php?a=vylet> (1. 4. 2012 17:55)

Obr. 10- Pomníček v místě havárie Thunderboltu V. P. Kirkhama v lese u Újezda, nad Trhanovem. <http://nickvt.posterous.com/the-town-called-pilsen-plzen> (28.3.2012,16:46)

Obr. 11- Znárodnění letové polohy V. P. Kirkhama.

http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?wp=GC1A9AV (3. 4. 2012 10:42)

Obr. 12- Němečtí vojáci se vzdávají americké armádě. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 13- Příjezd prvních amerických jednotek do Domažlic, vojáci přijíždějí směrem od Nevolic a míjejí Chodský hrad. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.

Obr. 13- Příjezd prvních amerických jednotek do Domažlic, vojáci přijíždějí směrem od Nevolic a míjejí Chodský hrad. Archiv Muzea Chodska v Domažlicích, 2. světová válka.